



Brede Welvaart foto - Tilburg in 2050

Gemeente Tilburg

Brede Welvaart foto - Tilburg in 2050

Gemeente Tilburg

Colofon

Het PON & Telos heeft dit onderzoek verricht in opdracht van
Gemeente Tilburg

Auteur(s)

Ruben Smeets MSc
Daphne van de Ven MSc
Jonna Kroeze MSc
dr. Patrick Vermeulen

Publicatienummer

23117-1

Datum

december 2023



© 2023 Het PON & Telos

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij Het PON & Telos. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld. Vermenigvuldiging en publicatie in een andere vorm dan dit rapport is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van Het PON & Telos. Hoewel deze publicatie met de grootst mogelijke zorg is samengesteld, kan Het PON & Telos geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten.

Meer informatie

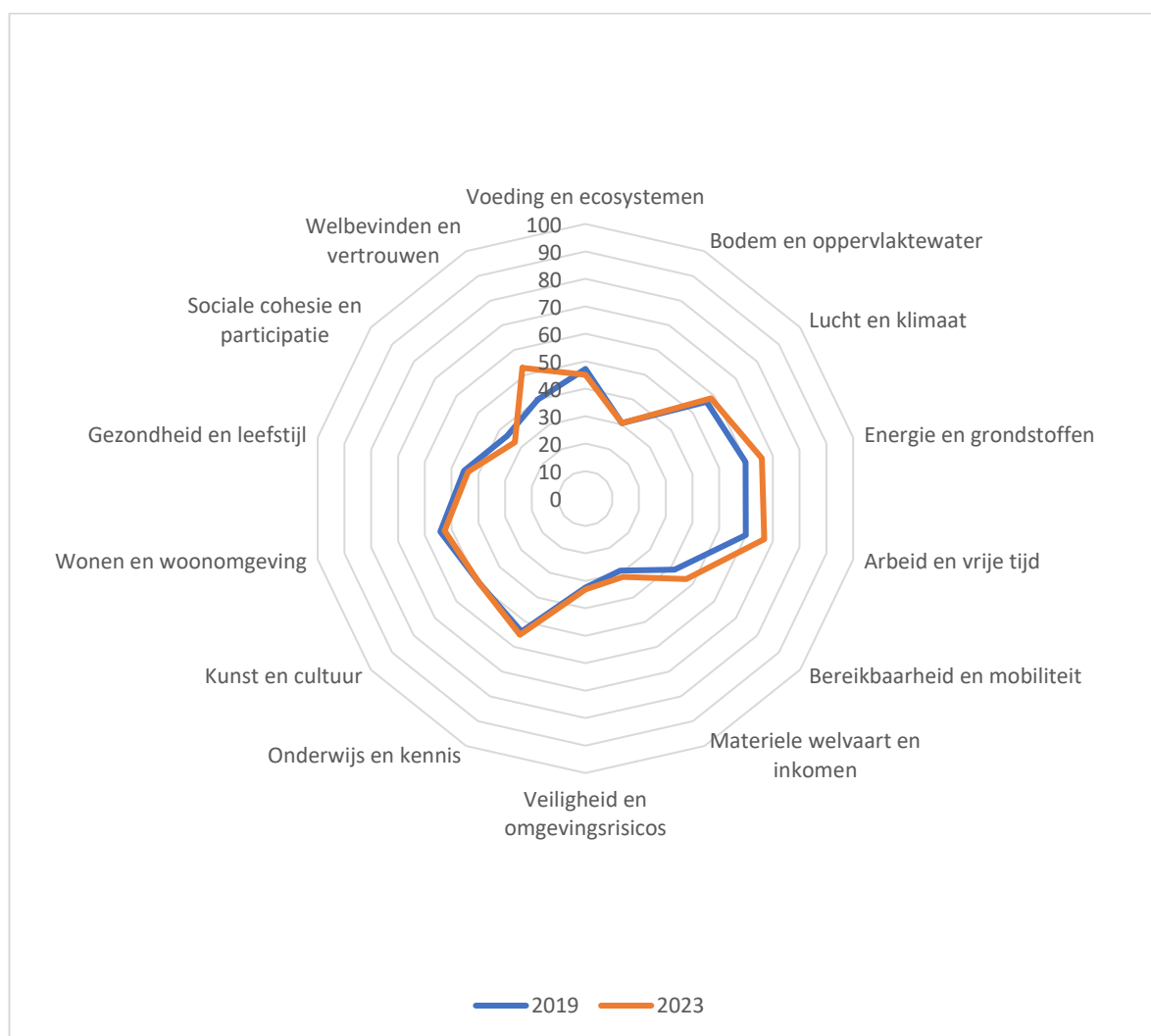
www.hetpon-telos.nl

Managementsamenvatting

De gemeente Tilburg is gestart met het toekomsttraject Tilburg in 2050 inclusief een actualisatie van de Omgevingsvisie. In dit traject staan sociale, ecologische en ruimtelijke uitdagingen centraal, zoals een omvangrijke bouwopgave, duurzame ontwikkelingen van energie en omgeving en de bestaande dynamiek van de (kennis)economie. Het voorliggende rapport biedt een diepgaande Brede Welvaart foto van de stad. De foto geeft een gedetailleerd inzicht in verschillende thema's waarmee we Brede Welvaart in kaart brengen.

Vooruitgang

De gemeente Tilburg heeft in de afgelopen jaren een aantal belangrijke stappen voorwaarts gezet op Brede Welvaart. Zo laat de gemeente relatief goede scores zien op de thema's Energie & grondstoffen, Arbeid & vrije tijd en Onderwijs & Kennis en laten deze thema's daarnaast ook allen vooruitgang zien. Welbevinden & vertrouwen en Bereikbaarheid & mobiliteit laten daarnaast ook een positieve ontwikkeling zien. Aan de andere kant vinden we een negatieve ontwikkeling terug bij het thema's Sociale cohesie & participatie, Voeding & ecosystemen, Gezondheid & leefstijl en Wonen & woonomgeving.



Tilburg in vergelijkend perspectief

We hebben de gemeente Tilburg ook vergeleken met andere Nederlandse gemeenten. Zo hebben we de gemeente Tilburg vergeleken op basis van inwoneraantal en daarnaast op een aantal kwalitatieve kenmerken die resulteren in vergelijkingen met typologisch gelijke gemeenten, te weten: groeigemeenten, centrumgemeenten, toeristische gemeenten, voormalig industrie gemeenten en studentensteden.

Wanneer we de gemeente Tilburg met het gemiddelde van alle Nederlandse gemeenten vergelijken dan zien we dat de thema's Energie & grondstoffen, Kunst & cultuur, Arbeid & vrije tijd en Lucht & klimaat beter scoren in de gemeente Tilburg. Materiële welvaart & inkomen, Bodem & oppervlaktewater en Sociale cohesie & participatie scoren daarentegen in deze vergelijking juist minder goed dan het gemiddelde van de Nederlandse gemeenten.

Aandachtspunten

Wanneer we door de verschillende Brede Welvaart thema's heen kijken komen een aantal aandachtspunten naar voren:

- Over de hele linie zien we dat de ecologische thema's zwaar onder druk staan in de gemeente Tilburg. Kwaliteit van bodem en oppervlaktewater is beneden peil, voor soortenrijkdom en rode lijst soorten geldt hetzelfde en het stikstofdossier is een blijvend aandachtspunt.
- Veiligheid is een issue in de gemeente Tilburg, dat geldt zowel voor delicten, slachtofferschap als verkeersveiligheid. Daarnaast vertonen veel inwoners in Tilburg riskant gedrag (overmatig alcoholgebruik, roken en overgewicht).
- De gemeente Tilburg beschikt over een sterke kennisinfrastructuur met een relatief gezonde arbeidsmarkt, tegelijkertijd constateren we dat niet iedereen daarvan meeprofiteert in de stad. Bijstand, (buffer)vermogen huishoudens en arme huishoudens scoren (ruim) onder de maat.
- Participatie staat onder druk in de gemeente Tilburg. Het aantal sociale contacten en het aantal vrijwilligers neemt af (mede als nasleep van de COVID-19 pandemie) en eenzaamheid neemt toe in de gemeente.

Geografische verdieping

In deze rapportage zoomen we daarnaast ook in op de buurten, wijken en dorpen in de gemeente Tilburg. Voor een selectie van de indicatoren wordt kaartmateriaal gepresenteerd die laten zien dat de gemeente geen homogeen gebied is. In algemene zin zien we de buurten in de Reeshof, het oosten en de dorpen beter scoren dan de buurten die gelegen zijn in het centrum, zuiden, noorden en centrum-west. Met name op de sociaal-economische aspecten van de foto zijn deze scheidslijnen duidelijk zichtbaar. In de rapportage worden een aantal gebieden, te weten de dorpen in de gemeente Tilburg, Tilburg-Noord en Tilburg-West/Kenniskwartier, verder uitgelicht.

Tilburg in 2050

In de aanloop naar *Tilburg in 2050* biedt dit rapport waardevolle inzichten en richtingen. Het onderstreept niet alleen de behaalde successen maar benadrukt tevens urgente kwesties die aandacht en actie vereisen. Tilburg staat voor de uitdaging om de economische en ecologische agenda te verbinden met een inclusief sociaal-cultureel programma om tweedeling tegen te gaan en een duurzame, welvarende toekomst te waarborgen.

Uit de foto blijkt dat er zich patronen vormen die een scherpe blik op (groepen) mensen en specifieke plekken in de gemeente vereisen. Op veel plekken waar het goed ging gaat het beter, en op een aantal plekken waar het minder ging nog steeds. Of zelfs slechter dan eerst. Verschillen lijken zich daarmee te verdiepen en vragen om aandacht.

In dit proces is een brede aanpak essentieel, alles is met elkaar verbonden en dus is het nodig om samen te werken binnen de thema's van Brede Welvaart. Het rapport biedt niet alleen inzicht in de huidige stand van zaken, maar dient ook als leidraad voor verdere verkenning en actie.

Het rapport biedt daarmee de nodige aanknopingspunten om op in te zetten met het oog op *Tilburg in 2050*. Het geeft signalen over waar kansen liggen en waar het mogelijk schuurt en biedt daarmee richting voor een verdere analyse van handelingsperspectief op beleid en daaraan gekoppeld vervolgonderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Introductie en onderzoeksopdracht	1
1.2	Leeswijzer	2
2	Brede Welvaart foto	3
2.1	Achtergrond Brede Welvaart	3
2.2	Brede Welvaart foto	3
2.3	Methodologie	5
2.4	Invloed coronaperiode	5
3	Totaalbeeld Brede Welvaart	6
3.1	Resultaat gemeente Tilburg	7
3.2	Analyse Brede Welvaart	8
4	Resultaten per Brede Welvaartsthema	11
4.1	Voeding & ecosystemen	11
4.2	Bodem & oppervlaktewater	12
4.3	Lucht & klimaat	13
4.4	Energie & grondstoffen	14
4.5	Arbeid & vrije tijd	15
4.6	Bereikbaarheid & mobiliteit	16
4.7	Materiële welvaart & inkomen	17
4.8	Veiligheid & omgevingsrisico's	18
4.9	Onderwijs & kennis	19
4.10	Kunst & cultuur	20
4.11	Wonen & woonomgeving	21
4.12	Gezondheid & leefstijl	22
4.13	Sociale cohesie & participatie	23
4.14	Welbevinden & vertrouwen	24
4.15	Overzicht best en slechtst scorende indicatoren	25
5	Tilburg in vergelijkend perspectief	26
5.1	Geografische vergelijking	27
5.2	Vergelijking op basis van inwoneraantal	28
5.3	Bouwstenen voor een kwalitatieve typologie van gemeenten	29
5.3.1	Algemene kenmerken van de kwalitatieve typologie	29
5.3.2	Vergelijking studentensteden	34
6	Geografische verdieping	36
6.1	Resultaten Brede Welvaart op buurtniveau	36
6.1.1	Voeding & ecosystemen	37
6.1.2	Bodem & oppervlaktewater	37
6.1.3	Lucht & klimaat	38
6.1.4	Energie & grondstoffen	38
6.1.5	Arbeid & vrije tijd	39

6.1.6	Bereikbaarheid & mobiliteit	39
6.1.7	Materiële welvaart & inkomen	40
6.1.8	Veiligheid & omgevingsrisico's	40
6.1.9	Onderwijs & kennis	41
6.1.10	Kunst & cultuur	41
6.1.11	Wonen & woonomgeving	42
6.1.12	Gezondheid & leefstijl	42
6.1.13	Sociale cohesie & participatie	43
6.1.14	Welbevinden & vertrouwen	43
6.2	Brede Welvaart analyse	43
6.3	Inzoomen op de dorpen in de gemeente Tilburg	47
6.4	Inzoomen op een aantal wijken in Tilburg	49
7	Conclusie	57

[Bijlage A: Factsheets](#)

[Bijlage B: Beleidsinvloedsfeer schema](#)

[Bijlage C: Kaarten indicatoren buurtniveau](#)

1 Inleiding

1.1 Introductie en onderzoeksoopdracht

De gemeente Tilburg is gestart met het toekomsttraject Tilburg in 2050. De actualisatie van de haar omgevingsvisie uit 2015 maakt daar onderdeel van uit en is de ruimtelijke vertaalslag van de toekomstvisie. Dit traject vindt plaats tegen de achtergrond van een aantal forse sociale, ecologische en ruimtelijke uitdagingen en opgaven. Zo heeft de stad zich gecommitteerd aan een omvangrijke bouwopgave van 25.000 woningen, die grotendeels in bestaand stedelijk (en dorps) gebied moet plaatsvinden. Dat is mede ingegeven door de verwachte groei van het aantal inwoners. En er zijn meer wensen. Ook de nieuwe (kennis)economische dynamiek van gevestigde bedrijven en jonge ondernemers moet een plek vinden in de stad. Daarnaast is er de noodzaak de stad te verduurzamen en te vergroenen in verband met klimaatverandering, en zijn er sociale uitdagingen op het vlak van armoede en achterstanden en de gezondheid van groepen stadsbewoners.

Het traject Tilburg in 2050 biedt de kans om deze uiteenlopende opgaven en uitdagingen in een integrerend kader te plaatsen. Meerdere sectorale visies samen te brengen tot één integraal verhaal over de fysieke- en sociale leefomgeving is niet alleen gewenst, maar ook noodzakelijk. Al is het maar omdat simpelweg de tijd, de ruimte en de middelen ontbreken om al die afzonderlijke opgaven los van elkaar op te pakken en een plek te geven in de stad. Meer dan ooit gaat het om de productieve verbinding tussen uiteenlopende domeinen en sectoren om de stad vooruit te helpen. Waarbij ook de betrokkenheid van bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties cruciaal is. “De omgeving van de mens is immers de medemens”, zo dichtte Jules Deelder. De fysieke- en sociale verbetering, verdichting en verlevendiging van de stad moet volgens het college van B&W ten goede komen aan alle bewoners. Het gaat om ‘een stad waar iedereen meedoet, iedereen ertoe doet en waar iedereen meetelt’.

Voor het traject Tilburg in 2050 is de gemeente op zoek naar een dergelijk integrerend kader, dat enerzijds richting geeft aan de lange termijn stadsontwikkeling (2050) en anderzijds aan de concrete, meer korte termijn opgaven in uiteenlopende gebieden.

Aan Het PON & Telos is gevraagd om vanuit haar expertise op het vlak van Brede Welvaart en monitoring een inhoudelijke bijdrage te leveren aan het toekomsttraject Tilburg in 2050. De gemeente wil anno 2023 een Brede Welvaart foto laten ontwikkelen die een accuraat beeld geeft van de stad.

1.2 Leeswijzer

In deze rapportage is de Brede Welvaart foto voor de gemeente Tilburg terug te vinden. Hoofdstuk 2 omschrijft de achtergrond, aanpak en methodiek van de Brede Welvaart foto. In hoofdstuk 3 wordt een totaalbeeld geschetst: hoe scoort de gemeente Tilburg op de verschillende Brede Welvaart thema's en welke veranderingen zien we ten opzichte van eerdere periodes. Hoofdstuk 4 gaat in op de scores per Brede Welvaart thema en de onderliggende indicatoren. Welke indicatoren verbeteren, welke indicatoren laten achteruitgang zien en hoe wordt er gescoord? In hoofdstuk 5 vergelijken we de gemeente Tilburg met haar typologieën. In hoofdstuk 6 worden de scores op de thema's op buurtniveau gepresenteerd. We sluiten af met een slotbeschouwing in hoofdstuk 7.

Daarnaast zijn er ook een drietal bijlagen beschikbaar. In de eerste bijlage (A) zijn alle factsheets terug te vinden met daarin de gehanteerde definities van de indicatoren. In bijlage B is het beleidsinvloedsfeer schema terug te vinden. Met hulp van dit schema kan bezien worden waar mogelijkheden liggen om met lokaal beleid invloed uit te oefenen op de indicatoren in de Brede Welvaart foto. In bijlage C ten slotte zijn de kaarten van alle indicatoren op buurtniveau terug te vinden.

2 Brede Welvaart foto

2.1 Achtergrond Brede Welvaart

Het begrip brede welvaart wordt steeds breder geaccepteerd als wenkend perspectief voor bestuur en beleid. Een groeiend aantal overheden en maatschappelijke organisaties wil meer werk maken van een duurzaam leefklimaat en een economie die goed is voor iedereen. Met aandacht voor de kwaliteit van leven van alle inwoners. Onderkend wordt dat vraagstukken op verschillende thema's en in verschillende gebieden in de samenleving samenhangen en dat het denken in termen van brede welvaart helpt bij het maken van de juiste keuzes. Voor nu en voor later.

Brede welvaart biedt allereerst een omvattend (holistisch) denkkader, waarbij naar kwaliteit van leven van mensen gekeken wordt in relatie tot de fysieke en sociale leefomgeving. Daarnaast en daarna biedt het de brede bril die nodig is om scherpe keuzes te maken, gericht op het vergroten van brede welvaart. Het zorgt ervoor dat we alle aspecten die het leven van waarde maken meewegen en keuzes maken, waarin aandacht is voor de balans tussen ecologische, economische en sociale waarden.

Brede welvaart gaat over alles wat mensen van waarde vinden. Conceptueel gezien bestaat het begrip uit verschillende thema's (in dit onderzoek onderscheiden we er 14). In de praktijk zijn dit uiteraard geen opzichzelfstaande thema's, maar hangt alles met elkaar samen. Werken vanuit beleid met behulp van het brede welvaartspectief betekent dat dergelijke thema's in samenhang bezien dienen te worden.

Brede welvaart kent naast verschillende thema's, drie dimensies: hier en nu, elders en later. Met die dimensies hangen verschillende vraagstukken omtrent Brede Welvaart samen. In de Brede Welvaart foto voor de gemeente Tilburg staat de dimensie hier en nu centraal. De dimensies elders en later worden in deze rapportage niet geduid, daarvoor is aanvullend onderzoek nodig.

Bij de dimensies elders en later gaat het veelal om afwentelingsvraagstukken. Belasten we met onze brede welvaartsontwikkeling hier niet te veel de ontwikkeling elders? Denk bijvoorbeeld aan het beslag dat we op milieu en grondstoffen¹ in andere landen leggen om ons breed welvaartsniveau hier te kunnen blijven realiseren. Maar ook het effect van beleid op omliggende gemeenten (de regio) en andersom. En zijn we solidair met de generaties die na ons komen? Hebben zij straks dezelfde mogelijkheden om in hun brede welvaartsbehoefte te voorzien als wij?

¹ Het beslag dat we leggen op grondstoffen hangt sterk samen met de circulaire economie, die wordt gezien als een economisch systeem dat bedoeld is om herbruikbaarheid van producten en grondstoffen te maximaliseren en waardevernietiging te minimaliseren, zodat daarmee een reductie van de milieu-invloeden van "huidige" economische systemen bereikt wordt. Circulaire economie is een tegenhanger van het huidige lineaire systeem, waarin grondstoffen worden omgezet in producten die na verbruik worden vernietigd.

Zoals gezegd staat in het brede welvaartsdenken de kwaliteit van leven van mensen centraal. Het is daarbij van belang om te achterhalen wat inwoners van Brede Welvaart vinden, waarbij ook de verschillen in brede welvaart in de samenleving naar voren komen.

Kortom, Brede welvaart biedt een samenhangend perspectief om grip te krijgen op de complexiteit aan vraagstukken in onze samenleving en biedt een kader om gezamenlijk een gewenst toekomstbeeld af te stemmen.

2.2 Brede Welvaart foto

De Brede Welvaart foto maakt ontwikkeling op verschillende schaalniveaus inzichtelijk. De foto maakt het mogelijk om breed vast te stellen hoe een buurt, wijk of gemeente ervoor staat met het oog op Brede Welvaart. Het maakt duidelijk met wie en waar het goed gaat op de verschillende thema's en waar kansen en uitdagingen liggen. De foto vormt het begin van prioritering en agendering voor de beleidscyclus. Het vormt als het ware het kompas waarop kan worden gevaren.

Het rapport laat een beeld zien van de brede welvaart van Tilburg en probeert daarbij de samenhang tussen opgaven en domeinen te laten zien. Het rapport biedt daarmee aanknopingspunten voor het bepalen van lange termijn doelen. Dat geldt zowel voor de gemeentelijke organisatie & bestuur, het regiobestuur als de verschillende (maatschappelijke) organisaties binnen de gemeente.

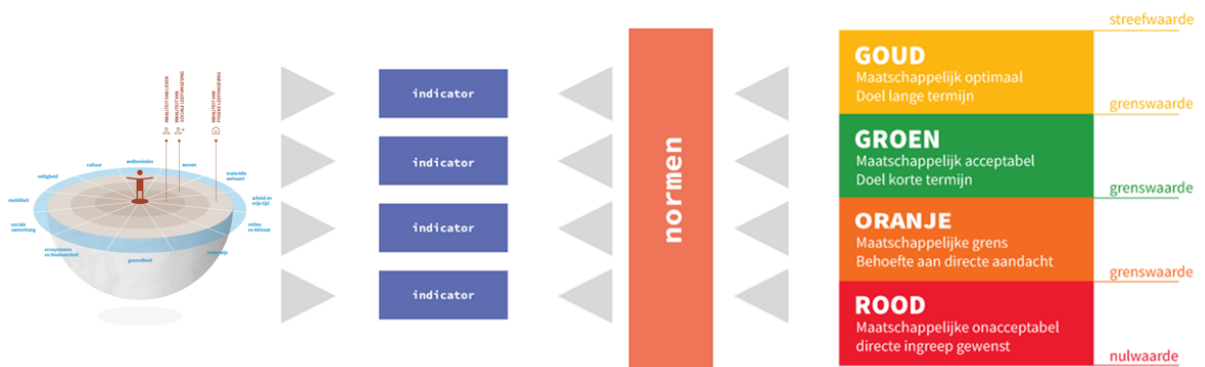
Het PON & Telos is sinds de oprichting betrokken geweest bij het inzichtelijk maken van het bredere begrip welvaart en heeft een eigen conceptuele methodiek ontwikkeld om de voortgang op verschillende thema's te meten. Bij het ontwikkelen van deze monitor heeft, naar analogie van de Nationale Monitor Duurzame Gemeenten, het benchmark-perspectief centraal gestaan, zodat onderlinge vergelijkingen goed kunnen worden gemaakt. Het gaat om vergelijkingen in de tijd, maar bijvoorbeeld ook tussen vergelijkbare gemeenten op bepaalde aspecten.

De hier gepresenteerde foto is een stuk uitgebreider dan die van andere monitors. Vergeleken met bijvoorbeeld de regionale monitor Brede Welvaart van het CBS (die 8 thema's en 42 indicatoren van brede welvaart in kaart brengt), worden in deze foto (met in totaal 116 indicatoren) een aantal additionele thema's in beeld gebracht, te weten: Onderwijs & kennis, Bereikbaarheid & mobiliteit en Kunst & cultuur. Daarnaast is in de Brede Welvaart Foto het thema Milieu uiteengezet in een viertal thema's daar waar het CBS dit thema omvat met één enkel thema. Methodologisch zijn er daarnaast ook enkele verschillen met andere monitors. Zo wordt hier gebruik gemaakt van normeringen, waardoor een beter antwoord kan worden gegeven op de vraag hoe het met Tilburg gaat. In de volgende paragraaf gaan we hier dieper op in.

2.3 Methodologie

De Brede Welvaart-foto is gebaseerd op een door Het PON & Telos verzamelde dataset die op systematische wijze geordend is en Brede Welvaart in kaart brengt. Deze set bestaat uit circa 116 indicatoren die onderverdeeld zijn in de 14 thema's binnen Brede Welvaart. Door gebruik te maken van normen kunnen we de resultaten op vergelijkende wijze beoordelen. We doen dit voor alle Nederlandse gemeenten op exact dezelfde manier, wat het mogelijk maakt om de gemeenten onderling te vergelijken (benchmarken). Bij het normeren van de data worden zoveel mogelijk dezelfde normen als in de Sustainable Development Goals-monitor en de Nationale Monitor Duurzame Gemeenten gebruikt. De normeringen zijn gebaseerd op wetenschappelijke normeringen, wetgeving, nationale doelstellingen, regionale doelstellingen, vergelijkingen met de regio of vergelijkingen in de tijd. De volgorde zoals hier beschreven wordt tevens gehanteerd als eerste voorkeur, dat wil zeggen dat we indien beschikbaar wetenschappelijke normeringen en wetgeving prevaleren boven vergelijkingen met de regio.

Figuur 1 laat zien hoe de Brede Welvaart Foto is opgebouwd.



Figuur 1 Opbouw Brede Welvaart Foto

Vaak zijn de ambities zeer abstract en algemeen geformuleerd en weinig concreet. Door concrete en meetbare streefwaarden te formuleren wordt het debat gefaciliteerd en vergemakkelijkt om antwoorden te vinden op de vraag wanneer men op een bepaald beleidsterrein nu daadwerkelijk tevreden is en wanneer men zich zorgen zou moeten gaan maken. De normeringen uit deze monitor zijn veelal gebaseerd op een regionale vergelijking. Daar waar mogelijk zijn tevens wettelijke normen gebruikt in de normeringswijze. Wanneer zowel regionale vergelijking en wettelijke normen onbekend zijn is de normering opgebouwd vanuit een vergelijking in de tijd.

Niet iedere indicator is even belangrijk. Daarom heeft iedere indicator een eigen gewicht. Het belang of gewicht van een indicator komt tot uitdrukking in de hoekpunt die ze innemen in de taartdiagrammen: hoe belangrijker de indicator, hoe groter het gewicht en daarmee hoe groter de hoek. Binnen deze Brede Welvaart foto voor Tilburg is gekozen om elke indicator binnen een thema even zwaar mee te laten vallen en zullen de hoekpunten in de taartdiagrammen binnen een thema dus even breed zijn. De straal van de taartpunt, de mate waarin de taartpunt ook daadwerkelijk gevuld wordt, geeft vervolgens de feitelijke gemeten waarde aan. Hoe groter de straal, hoe beter de score. Of anders geformuleerd: hoe meer de taartpunt is gevuld hoe beter het resultaat.

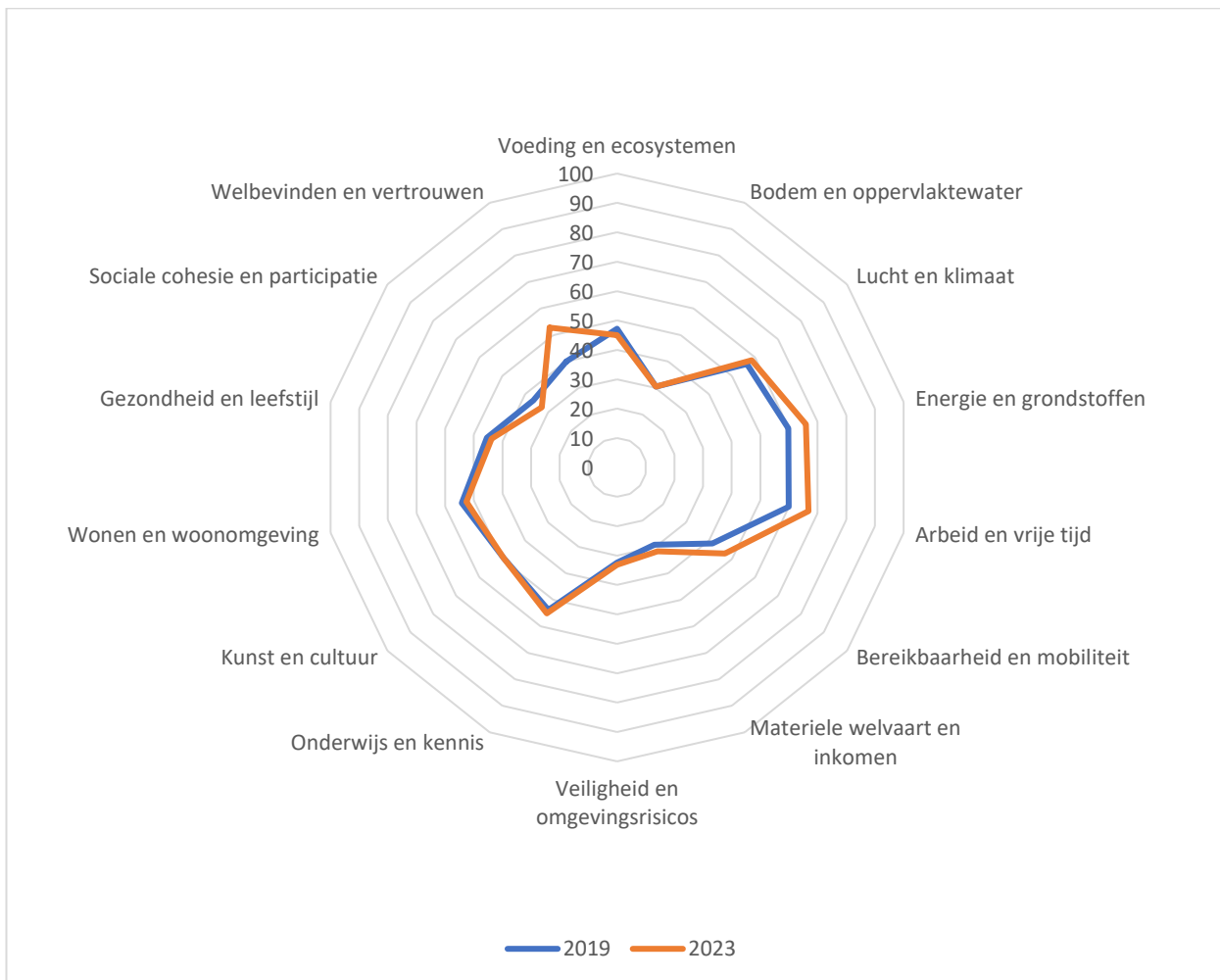
2.4 Invloed COVID-19 pandemie

De impact van de COVID-19 pandemie loopt als het ware door alle regionale statistieken die zijn gebruikt voor het maken van de Brede Welvaart foto heen. De effecten van de pandemie zijn soms overduidelijk aanwezig en soms vrijwel onzichtbaar. De grootste invloed zien we terug bij de indicatoren die betrekking hebben op luchtkwaliteit, energieverbruik, sociale samenhang, materiële welvaart en uiteraard gezondheid & leefstijl.

3 Totaalbeeld Brede Welvaart

3.1 Resultaat gemeente Tilburg

Figuur 2 Scores Brede Welvaart thema's Tilburg 2023 en 2019



In figuur 2 hebben we de scores van Tilburg van 2023 en 2019 grafisch in beeld gebracht.

Kijkend naar de thema's, zien we een afname in de score van de thema's; Voeding & Ecosystemen, Wonen & woonomgeving, Gezondheid & leefstijl en Sociale cohesie & participatie. Aan de andere kant zien we de sterkste toename in de thema's; Arbeid & vrije tijd, Bereikbaarheid & mobiliteit en Welbevinden & vertrouwen. De thema's Bodem & oppervlaktewater en Kunst & cultuur, zijn gelijk gebleven ten opzichte van 2019.

Tabel 1, die onderstaand te vinden is, geeft de bijbehorende scores weer. Meteen daaronder is tabel 2 te vinden waarin de scores met Nederland vergeleken worden.

Brede Welvaart thema	2019	2023	2019-2023
Voeding & ecosystemen	47,2	45	-
Bodem & oppervlaktewater	30,5	30,5	=
Lucht & klimaat	56,5	58,5	+
Energie & grondstoffen	59,8	65,9	++
Arbeid & vrije tijd	59,9	66,8	++
Bereikbaarheid & mobiliteit	41,5	47	++
Materiele welvaart & inkomen	29,2	31,7	+
Veiligheid & omgevingsrisico's	32,4	33,1	+
Onderwijs & kennis	53,8	55,1	+
Kunst & cultuur	49,4	49,4	=
Wonen & woonomgeving	54,2	52,6	-
Gezondheid & leefstijl	45,4	43,8	-
Sociale cohesie & participatie	36,5	32,8	-
Welbevinden & vertrouwen	40	52,8	++

Tabel 1 Scores Brede Welvaart thema's en vergelijking over tijd

++ = presteert veel beter: voorraadscore meer dan 5 procentpunt beter; + = presteert beter: voorraadscore tussen 0 en 5 procentpunt beter; - = presteert slechter: voorraadscore tussen 0 en 5 procentpunt slechter; -- = presteert veel slechter: voorraadscore meer dan 5 procentpunt; = voorraadscore gelijk gebleven

Brede Welvaart thema	Gemiddelde NL 2023	Tilburg 2023	Vershil Tilburg - NL
Voeding & ecosystemen	49,1	45	-
Bodem & oppervlaktewater	40,6	30,5	--
Lucht & klimaat	49,0	58,5	++
Energie & grondstoffen	48,7	65,9	++
Arbeid & vrije tijd	56,8	66,8	++
Bereikbaarheid & mobiliteit	44,0	47	+
Materiele welvaart & inkomen	41,9	31,7	--
Veiligheid & omgevingsrisico's	56,1	33,1	--
Onderwijs & kennis	51,2	55,1	+
Kunst & cultuur	44,1	49,4	++
Wonen & woonomgeving	51,9	52,6	+
Gezondheid & leefstijl	44,9	43,8	-
Sociale cohesie & participatie	43,0	32,8	--
Welbevinden & vertrouwen	53,0	52,8	-

Tabel 2 Scores Brede Welvaart thema's in vergelijking met Nederland

+ = Tilburg presteert beter: themascore tussen de 0 en 5% punt beter; ++ = Tilburg presteert veel beter: themascore meer dan 5% punt beter; - = Tilburg presteert slechter themascore tussen de 0 en 5% punt slechter; -- = Tilburg presteert veel slechter: themascore meer dan 5% punt slechter. = = Tilburg presteert vergelijkbaar: themascore is gelijk.

Wanneer er ++ staat, scoort Tilburg meer dan 5 procentpunt beter dan het gemiddelde van de typologie.

3.2 Analyse Brede Welvaart

In de bovenstaande paragraaf hebben we een beeld geschetst van de gemeente Tilburg op het niveau van de verschillende Brede Welvaart thema's.

Zo zien we bijvoorbeeld een relatief goede score voor het thema Energie & grondstoffen waar de opwek van duurzame energie sterk gestegen is (zonnestroom) en energieverbruik relatief laag is. Ook de afvalcijfers laten relatief goede resultaten zien. De goede energiescores vertalen zich ook terug in relatief lage emissies, al zijn ook andere effecten daaraan debet. De hoge opwek van zonnestroom biedt tevens kansen voor Bereikbaarheid & mobiliteit. We zien reeds een sterke stijging van het aantal laadpalen en ook het aantal schone voertuigen laat een sterke stijging zien, de koppeling met de mogelijkheden die opgewekte zonnestroom daarbij biedt is van belang voor de ontwikkeling van het elektrische wagenpark in de gemeente. Die elektrificatie van verkeer biedt vervolgens ook kansen om de geluidhinder van wegverkeer (thema Wonen & woonomgeving) terug te dringen, welke nu nog een probleem vormt in de gemeente Tilburg.

Het thema Arbeid & vrije tijd laat de hoogste score zien in de gemeente Tilburg, dat komt voornamelijk door een gunstige opbouw van het beschikbare arbeidspotentieel in de gemeente, daarnaast zien we dat dit potentieel ook nog eens zeer goed wordt benut. Deze opbouw kan niet los worden gezien van de eveneens goede scores voor het thema Onderwijs & kennis waar we zien dat er een hoge capaciteit WO/HBO beschikbaar is en afstanden tot onderwijslocaties prima op orde zijn in de gemeente Tilburg. Het aantal uitvallers (voortijdig schoolverlaters, onvertraagd naar diploma) blijft nog wel een aandachtspunt. Dit kan tevens een bijgevolg zijn van de gunstige arbeidsmarkt waar een diploma niet altijd meer een noodzakelijke voorwaarde is om volwaardig aan de slag te kunnen gaan op relatief jonge leeftijd. In tijden van economische laagconjunctuur zien we over het algemeen dat de *pull*-factoren van arbeid een minder grote rol spelen en jongeren vaker hun opleiding volledig afronden.

Het thema Bodem & oppervlaktewater scoort het minst goed van alle Brede Welvaart thema's, de waterkwaliteit laat ernstig te wensen over, wat overigens in vrijwel heel Nederland het geval is. Daarnaast zijn ook de emissies op water (stikstof, fosfor) nog te hoog al dalen deze wel langzaam door de invloed van strengere wetgeving. De slechte waterkwaliteit heeft tevens invloed op het ecosysteem in de gemeente Tilburg. Flora en fauna staat onder druk, ook hier is dat overigens geen uitzondering op het nationale beeld.

Een ander thema waar nog de nodige uitdagingen in terug te vinden zijn is Gezondheid & leefstijl. Waar we aan de aanbodskant (afstand ziekenhuis/huisarts) nog goede resultaten terugvinden is de gezonde leefstijl nog duidelijk een verbeterpunt. Het riskant gedrag (roken/overgewicht/alcoholgebruik) is ronduit zorgelijk te noemen en dat is een trend die zich al veel langer laat zien. Hieraan gekoppeld zien we een relatief (veel) lagere levensverwachting in de gemeente in vergelijking met Nederland en is ook de eigen beoordeling van de gezondheid van Tilburgers laag te noemen.

De gezondheidssituatie is niet los te zien van de economische draagkracht van inwoners. Dat zien we dan ook duidelijk terug in het thema Materiële welvaart & inkomen waar de indicatoren arme huishoudens, besteedbaar inkomen, (buffer)vermogen en bijstand absoluut geen goede resultaten laten zien. Uitdagingen op het terrein van gezondheid en economische draagkracht hebben vaak ook gevolgen voor het sociale functioneren wat we terugzien in de thema's Welbevinden & vertrouwen en Sociale cohesie & participatie. Veel inwoners van Tilburg ervaren een ongezonde hoeveelheid stress wat het welbevinden schaadt en daarnaast kampen ook veel Tilburgers met (ernstige) eenzaamheid en (te) weinig sociale contacten.

Veel huishoudens in de gemeente Tilburg kampen dan ook met een stapeling van problemen. Deze groep mensen zijn, door een combinatie van onder andere voorgenoemde factoren, kwetsbaar in hun gezondheid. Deze mensen leven in wat wij noemen 'gezondheidsarmoede'.

Wat is gezondheidsarmoede?

Mensen die in gezondheidsarmoede leven hebben te maken met meerdere uitdagingen, zowel op het gebied van het voorkomen van ziekte (preventief) als het genezen (curatief). Zij wonen en werken gemiddeld vaker op ongezonde plekken (milieuhinder) en hebben vaak niet genoeg geld om gezonde voeding te kopen of lid te worden van een sportvereniging. Ook ontbeert het vaak aan gezondheidskennis. In curatieve zin is er vaak niet voldoende geld om aanvullend te verzekeren voor zorg (fysio, tandarts) en om het opgelegde eigen risico te kunnen betalen, wat kan leiden tot uitstel of zelfs het mijden van medische hulp.

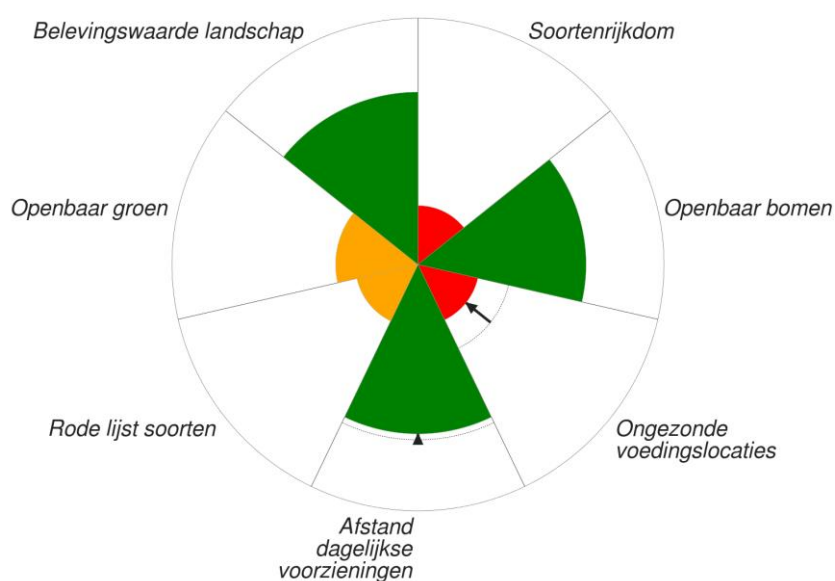
Dit beeld krijgt nog meer reliëf als we dit in een vergelijkend perspectief plaatsen. Wanneer we Tilburg met het gemiddelde van de Nederlandse gemeenten vergelijken valt op dat de thema's die zich in de tijd verbeterd hebben ook de thema's zijn die goed scoren ten opzichte van het nationale perspectief. Dit zijn de thema's Energie & grondstoffen, Arbeid & vrije tijd en Lucht & klimaat. Daarnaast scoort ook het thema Kunst & cultuur beduidend beter in de gemeente Tilburg dan het gemiddelde van de Nederlandse gemeenten. Materiële welvaart & inkomen, Bodem & oppervlaktewater en Sociale cohesie & participatie scoren daarentegen in deze vergelijking juist minder goed.

In de volgende hoofdstukken bieden we een gedetailleerd beeld van de verschillende Brede Welvaart thema's voor de gemeente Tilburg.

4 Resultaten per Brede Welvaartsthema

4.1 Voeding & ecosystemen

Dit thema legt de nadruk op de duurzaamheid van de voedselproductie en de impact ervan op de kwaliteit van de leefomgeving en het dierenwelzijn. Daarnaast gaat dit thema over bescherming en herstel van ecosystemen en biodiversiteit. Bescherming en herstel van ecosystemen en biodiversiteit kunnen de weerbaarheid tegen toenemende bevolkingsdruk, intensivering van landgebruik en klimaatverandering versterken.²



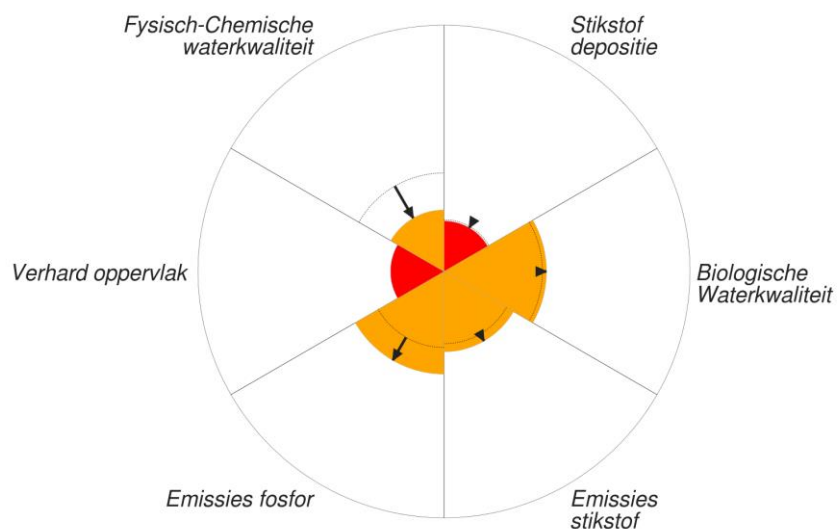
Resultaten

De indicatoren openbaar bomen en belevingswaarde landschap scoren goed. De indicator afstand tot dagelijkse voorzieningen scoort goed, maar we zien wel dat de gemiddelde afstand iets groter is geworden ten opzichte van de vorige meting. De indicatoren Soortenrijkdom en ongezonde voedingslocaties scoren slecht en we zien een stijging in het aantal ongezonde voedingslocaties in de gemeente Tilburg. Ten slotte zien we dat de indicatoren openbaar groen en rode lijst soorten matig scoren, maar gelijk zijn gebleven ten opzichte van 2019.

² SDG Nederland. (2023c, mei 3). 15 Leven op het land - SDG Nederland. <https://www.sdgnederland.nl/SDG/15-leven-op-het-land/>

4.2 Bodem & oppervlaktewater

Schone grond, schoon drink- en oppervlakte water zijn belangrijke levensbehoeften. In een dichtbevolkt land als Nederland is het belangrijk dat bepaalde gebieden er primair zijn voor de natuur, zodat flora en fauna zich daar kunnen handhaven en zich goed kunnen ontwikkelen.³ Sommige regio's in ons land zijn gevoelig voor droogte, deze regio's bestaan overwegend uit (hoger) gelegen zandgronden die weinig water vasthouden en voor hun watervoorziening grotendeels afhankelijk zijn van regenwater. De kwaliteit van de bodem heeft betrekking op de bovenste grondlaag waarin maatschappelijke en natuurlijke processen plaatsvinden. Door veranderingen in de structuur en verontreinigingen van deze grondlaag kunnen deze processen verstoord raken.



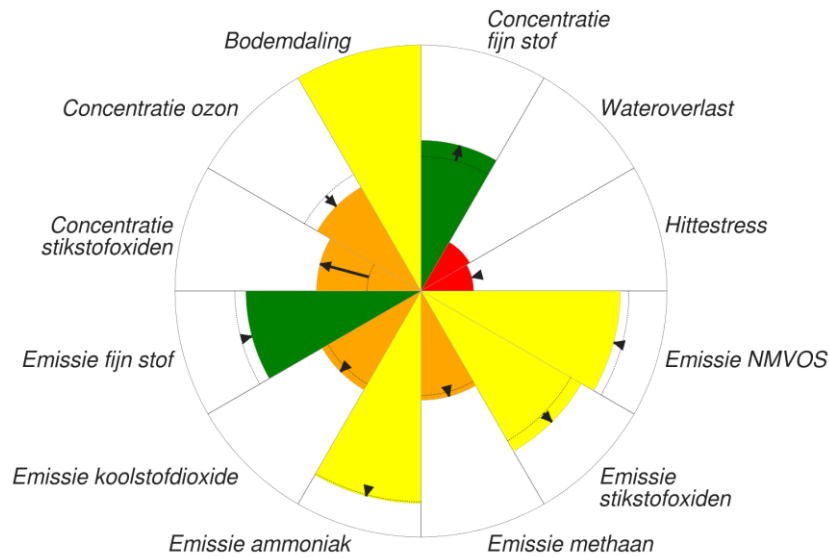
Resultaten

Het thema bodem en oppervlaktewater scoort matig tot slecht. Wanneer we kijken naar de emissies (fosfor en stikstof) en de biologische waterkwaliteit dan zien we dat deze indicatoren momenteel matig scoren, maar wel een verbetering tonen ten opzichte van de vorige meting. De indicatoren verhard oppervlak en stikstof depositie op water scoren slecht en we zien daarnaast ook een kleine stijging in de depositie van stikstof op het water. Ten slotte zien we dat het percentage waterlichamen met voldoende fysisch-chemische waterkwaliteit gedaald is ten opzichte van 2019.

³ Monitor Brede Welvaart & de Sustainable Development Goals 2022. (2022). In CBS.

4.3 Lucht & klimaat

In het klimaatakkoord van Parijs uit 2015 hebben landen afgesproken dat de opwarming van de aarde minder dan twee graden moet zijn. Om dit te bereiken moeten fors minder broeikasgassen worden uitgestoten. Daarvoor moeten minder fossiele brandstoffen en meer hernieuwbare energie worden gebruikt.⁴ Hoge fijnstofconcentraties in de lucht kunnen tot ernstige gezondheidsklachten leiden, zoals astma en COPD



Resultaten

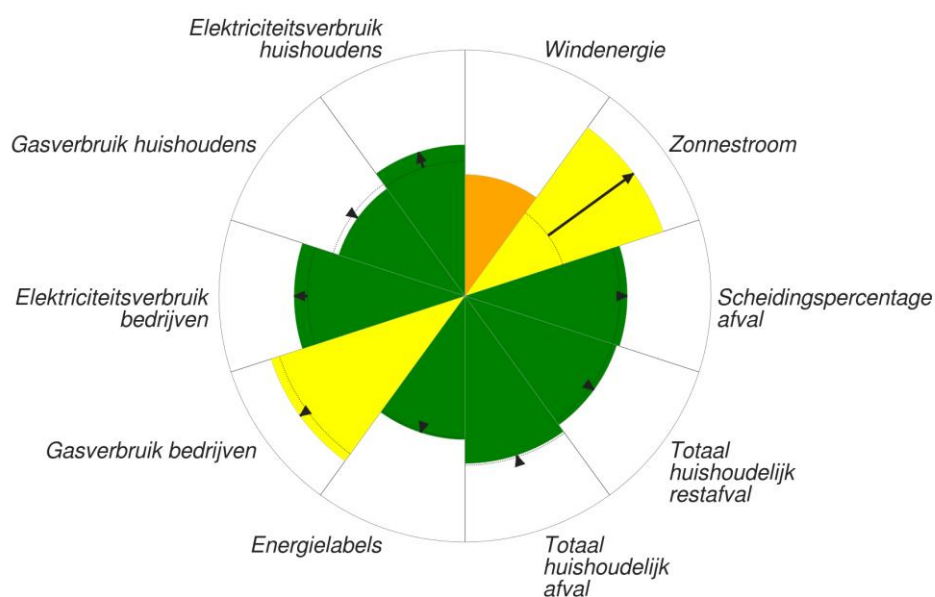
Het thema lucht & klimaat scoort erg wisselend. De indicator bodemdaling scoort uitstekend, dit komt door de geografische ligging van Tilburg op zandgrond. Aan de andere kant scoort wateroverlast (percentage gebouwen waar water het huis binnenloopt bij een ernstige regenbui) relatief slecht⁵. Wanneer we kijken naar de indicatoren die betrekking hebben op de uitstoot van schadelijke stoffen dan zien we dat de emissies stikstofoxiden en ammoniak uitstekend scoren en zich positief ontwikkeld hebben in de tijd. Wat betreft stikstofoxiden is dit deels te verklaren als een gunstig bijeffect van de COVID-19 pandemie. De emissie NMVOS (vluchtige organische stoffen) scoort ook uitstekend, maar is wel iets meer geworden. Zowel de emissie koolstofdioxide, fijn stof als methaan zijn minder geworden, de emissies koolstofdioxide en methaan scoren nog relatief matig. Hetzelfde geldt voor de concentratie ozon in de gemeente Tilburg. We zien een daling in het aandeel concentratie fijn stof en stikstofoxiden, de concentratie stikstofoxiden scoort nog relatief matig. Daarnaast zien we dat de hittestress iets groter is geworden.

⁴ SDG Nederland. (2022g, juli 19). 13 Klimaatactie - SDG Nederland. <https://www.sdgnerland.nl/SDG/13-klimaatactie/>

⁵ De indicator wateroverlast is hier op een andere manier gedefinieerd dan in de Omgevingseffectrapportage het geval is, om die reden laat de indicator een ander beeld zien op dit punt.

4.4 Energie & grondstoffen

De ontwikkeling en het gebruik van technologieën voor energiebesparing en hernieuwbare energiebronnen zijn een wezenlijk middel om energieverbruik en de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen. De landelijke doelstelling is dat in 2030 iedereen toegang moet hebben tot betaalbare, betrouwbare en duurzame energie. In 2050 moeten gemeenten volledig CO2-neutraal zijn, en de omschakeling hebben gemaakt naar duurzame en betaalbare energie. Energie is onmisbaar in onze maatschappij, maar komt nu nog vaak uit kolen, olie en gas. Daarnaast richt dit thema zich op duurzaam beheer en efficiënt gebruik van grondstoffen. Duurzame productie en consumptie, met een efficiënter gebruik van grondstoffen, verlaagt de druk op het milieu.



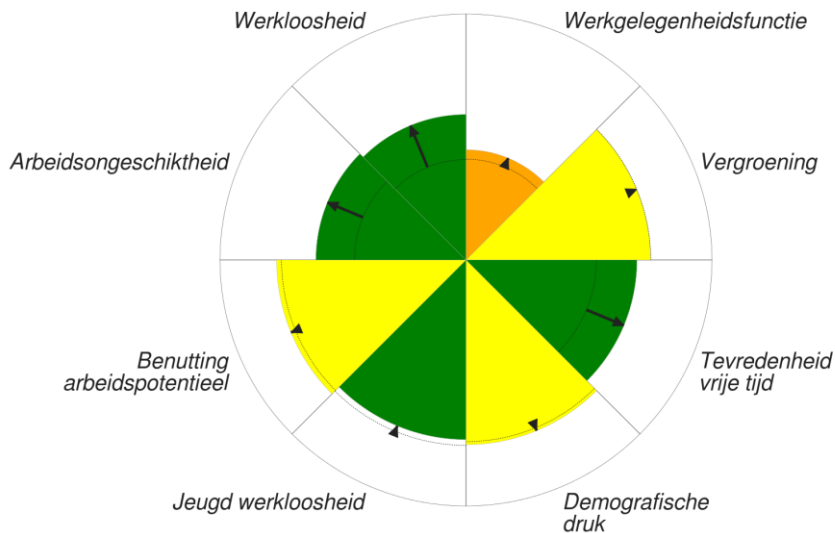
Resultaten

Veel indicatoren binnen het thema energie & grondstoffen scoren goed tot uitstekend en/of laten een positieve verandering zien. Zo is het geplaatste vermogen aan zonnepanelen gestegen in Tilburg en zien we een verbetering in de energielabels van huishoudens in Tilburg. Tegelijkertijd zien we een daling in het elektriciteits- en gasverbruik van bedrijven. Aan de andere kant zien we ook een daling in het elektriciteitsverbruik van huishoudens, maar wel een lichte stijging in het gasverbruik⁶ van huishoudens, dat heeft te maken met het feit dat veel mensen thuis waren gedurende de COVID-19 pandemie in deze betreffende periode. In Tilburg is een warmtenet aanwezig waar 29.000 woningen op zijn aangesloten. Deze woningen gebruiken geen gas. Het warmteverbruik van deze woningen is vertaald naar het gebruik van gas, om zuiver te kunnen vergelijken met andere gemeenten. Daarnaast is het aandeel huishoudelijk restafval gedaald en is het scheidingspercentage van fijn en grof huishoudelijkafval gestegen. Aan de andere kant zien we wel een kleine stijging in het aandeel totaal huishoudelijk afval, maar deze scoort nog relatief goed. De hoeveelheid opgewekte windenergie is voor verbetering vatbaar in de gemeente Tilburg en is gelijk gebleven ten opzichte van de vorige meting.

⁶ Veel huishoudens in Tilburg maken gebruik van stadsverwarming, dit is inbegrepen in de indicator gasverbruik huishoudens.

4.5 Arbeid & vrije tijd

Welvaart hangt voor veel mensen sterk af van het hebben van passend en betaald werk. Daar staat tegenover dat ook vrije tijd grote invloed heeft op de levenskwaliteit die mensen ervaren. Werk en vrije tijd moeten dan ook in balans zijn. Hiervoor zijn vele factoren van belang.⁷



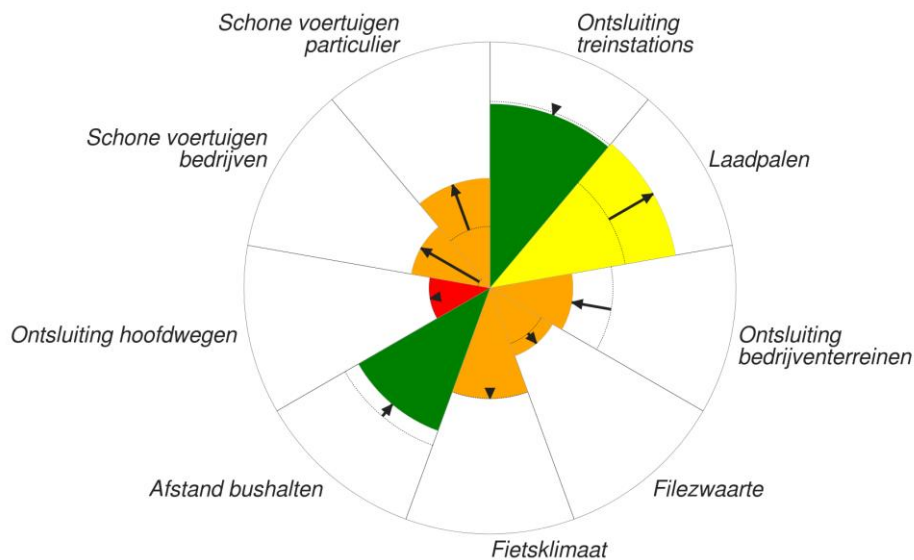
Resultaten

Het thema arbeid en vrije tijd scoort over het algemeen goed. De werkgelegenheidsfunctie, de verhouding tussen het aantal banen en de beroepsbevolking, scoort matig, maar we zien wel dat de verhouding tussen het aantal banen en de beroepsbevolking beter wordt. Daarnaast zien we dat er minder vergroening (aandeel jongeren tussen de 15 en 25 jaar) van het arbeidsbestand is. Ook is er minder demografische druk ten opzichte van 2019. De indicator benutting arbeidspotentieel scoort uitstekend, en zien we een kleine stijging in de netto arbeidsparticipatie (aandeel werkzame beroepsbevolking in de bevolking). Tegelijkertijd zien we een forse daling in werkloosheid en arbeidsongeschiktheid ten opzichte van 2019. Tilburg waarderen hun vrije tijd, die tevredenheid met vrije tijd is tevens gestegen. De manier waarop inwoners kijken naar vrije tijd is in deze tijdsperiode beïnvloed door de COVID-19 pandemie. Ten slotte zien we een kleine stijging in het aantal jongeren dat werkloos is, maar deze indicator scoort nog steeds goed.

⁷ Monitor Brede Welvaart & de Sustainable Development Goals 2022. (2022). In CBS.

4.6 Bereikbaarheid & mobiliteit

Het thema bereikbaarheid en mobiliteit streeft ernaar de mobiliteit en infrastructuur te verbeteren, en de nadelen ervan zoals tijdverlies als gevolg van files, onveiligheid in het verkeer en druk op het milieu en de leefomgeving te verminderen. Ook moet het bedrijfsleven innoveren en verduurzamen.⁸



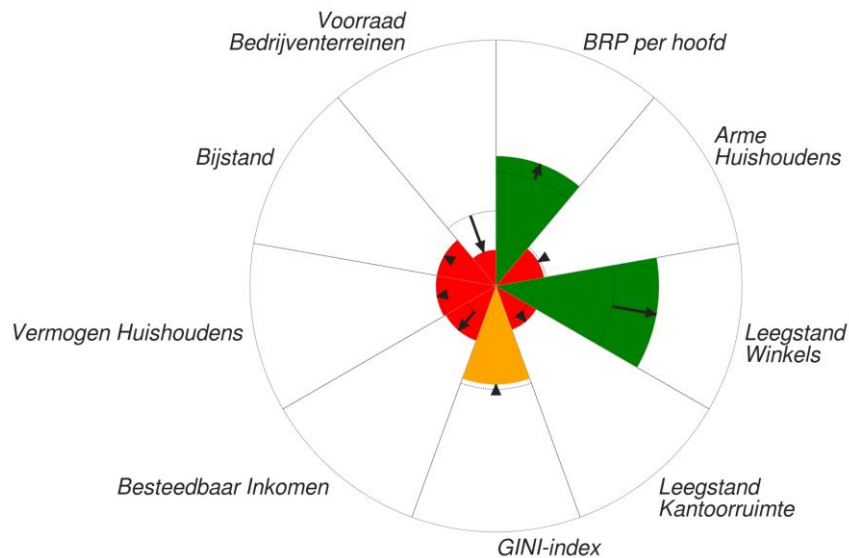
Resultaten

Het thema bereikbaarheid en mobiliteit scoort erg wisselend. De gemiddelde afstand van bushaltes en treinstations is iets groter geworden, maar scoort nog steeds goed. De afstand tot bushaltes is waarschijnlijk gemiddeld iets groter geworden door de toetreding van de kern Biezenmortel. Voor treinstations geldt dat de stations zelf niet van locatie zijn gewijzigd maar dat nieuwbouw op grotere afstand van de stations leidt tot een toename van de gemiddelde afstand van de treinstations. De gemiddelde afstand tot hoofdwegen is iets kleiner geworden, maar scoort nog relatief slecht. Daarbij is het goed om te realiseren dat de Burgemeester Bechtweg niet als hoofdweg wordt aangeduid in de data. Tevens zien we een flinke toename in het aandeel schone voertuigen van bedrijven én van particulieren en in het aantal laadpalen in de gemeente Tilburg ten opzichte van 2019. Kijkend naar het fietsklimaat in gemeente Tilburg zien we dat deze iets verbeterd is ten opzichte van 2019, maar dat de online respondenten nog altijd ruimte voor verbetering zien voor dit onderdeel. Ten slotte zien we dat de filezwaarte iets groter is geworden en deze nog relatief matig scoort.

⁸ SDG Nederland. (2023, 24 april). 9 Industrie, innovatie en infrastructuur – SDG Nederland. <https://www.sdgnederland.nl/SDG/9-industrie-innovatie-en-infrastructuur/>

4.7 Materiële welvaart & inkomen

De materiële welvaart is het inkomen dat mensen te besteden hebben en de goederen en diensten die zij daarmee kunnen kopen en waarmee zij zelf invullen en kleur kunnen geven aan hun leven. Economische groei is pas duurzaam als kapitaal, arbeid en grondstoffen verantwoordelijk worden ingezet en als winsten en inkomens eerlijk verdeeld worden tussen burgers en bedrijven.⁹



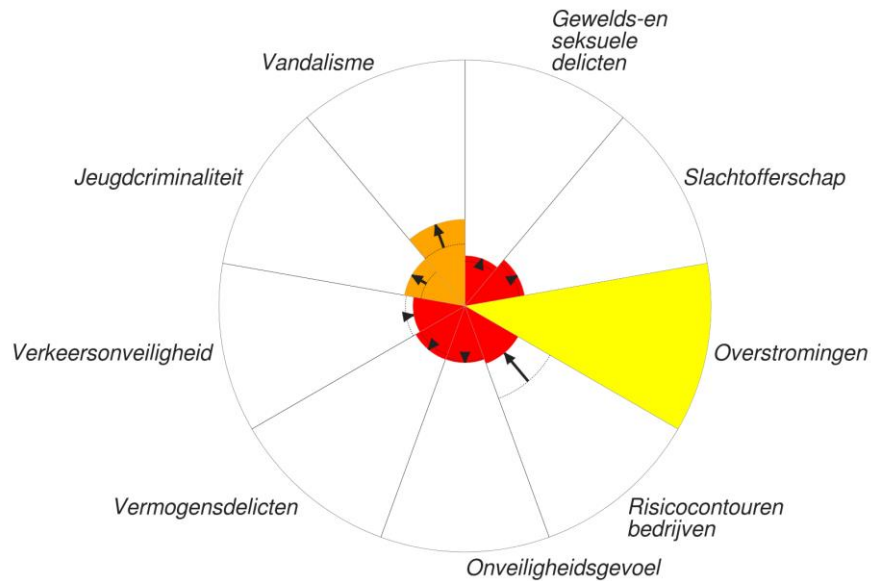
Resultaten

Het thema materiële welvaart & inkomen scoort vrij wisselend. We zien een stijging in het Bruto Regionaal Product (BRP) per hoofd van de bevolking en deze indicator scoort ook goed. Tegelijkertijd is het aantal mensen in de bijstand iets afgenomen en het vermogen van huishoudens en het inkomen van personen iets toegenomen, maar scoren deze nog relatief slecht. Aan de andere kant zien we dat het aandeel arme huishoudens en de inkomensongelijkheid iets toegenomen is, wat wil zeggen dat niet iedereen in de gemeente Tilburg mee profiteert van de BRP en inkomensstijging. Tweedeling lijkt daarmee groter te worden. Kijkend naar de leegstand, zien we een daling in het aantal leegstaande winkels of kantoorruimte. De indicator leegstand kantoorruimte scoort wel nog relatief slecht. Ten slotte zien we een flinke daling in de voorraad van bedrijventerreinen (het terstond beschikbaar uit te geven bedrijventerrein), deze indicator scoort relatief slecht.

⁹ SDG Nederland. (2022g, december 1). 8 Waardig werk en economische groei – SDG Nederland. <https://www.sdgnerland.nl/SDG/8-waardig-werk-en-economische-groei/>

4.8 Veiligheid & omgevingsrisico's

Misdaad en ervaren (on)veiligheid grijpen direct in op de kwaliteit van leven. Het ervaren van onveiligheid kan een grote impact hebben op het persoonlijke leven en heeft effect op de welvaart. Het thema veiligheid en omgevingsrisico's richt zich op het verminderen van alle vormen van geweld, aanpak corruptie, zorgen voor effectieve, verantwoordelijke en transparante instellingen en voor responsieve, participatieve en representatieve besluitvorming, toegang tot informatie en bescherming van vrijheden.¹⁰



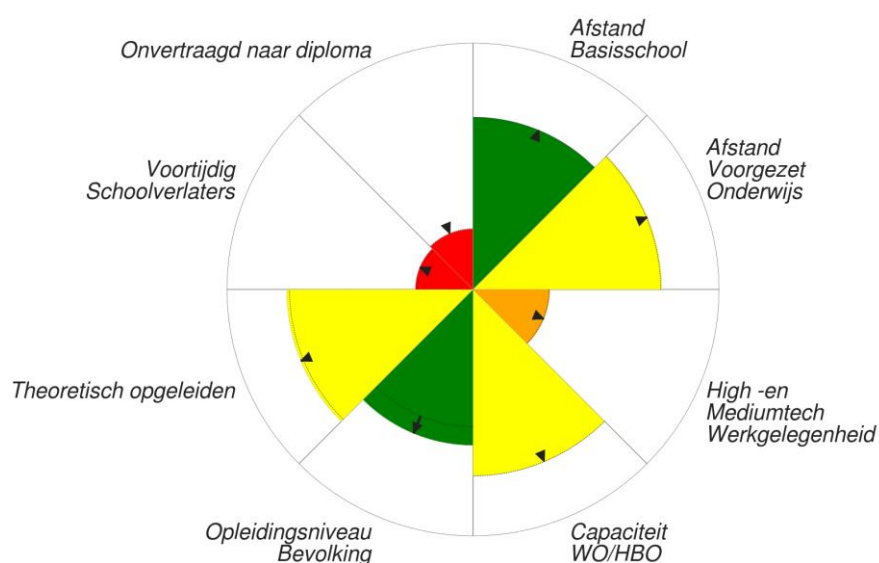
Resultaten

Het thema veiligheid en omgevingsrisico's laat op een aantal terreinen vooruitgang zien, maar scoort desondanks vrij matig. Kijkend naar de delicten zien we een daling in het aantal vermogens-, vandalisme-, gewelds- en seksuele delicten in Tilburg ten opzichte van 2019. Ook zien we een daling in het aantal verwijzingen van Halt voor jongeren, in het aantal slachtoffers en in het aantal inwoners dat zich (wel eens) onveilig voelt. Deze indicatoren scoren nog wel relatief slecht tot matig. Ten slotte scoort de indicator overstromingen uitstekend, dit komt omdat Tilburg 17 meter boven het NAP-niveau ligt.

¹⁰ Global Goal 16 - vrede, veiligheid en sterke publieke diensten | VNG. (z.d.). VNG. <https://vng.nl/artikelen/global-goal-16-vrede-veiligheid-en-sterke-publieke-diensten>

4.9 Onderwijs & kennis

Adequaat onderwijs is voor mensen in alle leeftijdscategorieën en in alle levensfasen van belang, van voorschoolse educatie tot ‘een leven lang leren’. Onderwijs zorgt ervoor dat de werkenden over vaardigheden beschikken om te kunnen functioneren in een kennisintensieve omgeving.¹¹ Het thema onderwijs en kennis is gericht op goed basis-, voortgezet en hoger onderwijs voor iedereen, toegang tot kinderdagverblijven en een toename van jongeren en volwassenen met relevante technische en beroepsvaardigheden. En ervoor zorgen dat alle leerlingen kennis en vaardigheden opdoen voor duurzame ontwikkeling, mensenrechten, culturele diversiteit, wereldburgerschap en zorgen voor kind- en handicapvriendelijke onderwijsfaciliteiten.¹²



Resultaten

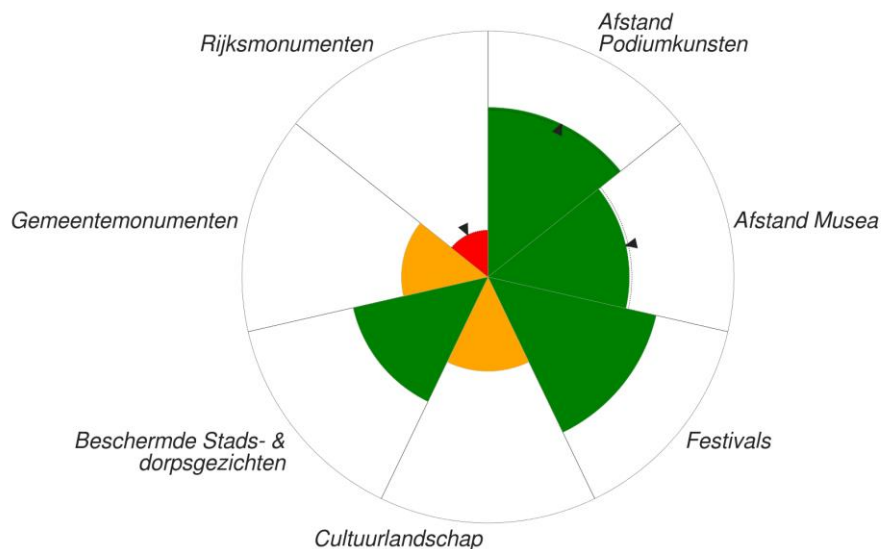
Het thema onderwijs en kennis scoort erg wisselend. We zien dat de afstand tot de basisschool en het voortgezet onderwijs kleiner is geworden in de gemeente Tilburg. Daarnaast is het aandeel praktijkopgeleiden gedaald (dit facet maakt onderdeel uit van de indicator opleidingsniveau bevolking waar gerelateerd wordt aan startkwalificaties) en is het aandeel theoretisch opgeleiden gestegen ten opzichte van 2019. Tegelijkertijd is het aantal HBO en WO studenten toegenomen en scoort deze uitstekend. Het aandeel beroepsbevolking dat in de high- mediumtech werkzaam is, is gestegen, maar scoort nog relatief matig. Ten slotte zien we een kleine daling in het aantal studenten dat onvertraagd hun diploma behaalt en een daling in het aantal voortijdig schoolverlaters, beide indicatoren scoren relatief slecht.

¹¹ SDG Nederland. (2022c, juni 13). 4 Kwaliteitsonderwijs - SDG Nederland. <https://www.sdgnederland.nl/SDG/4-kwaliteitsonderwijs/>

¹² Global Goal 4 - kwaliteitsonderwijs | VNG. (z.d.). VNG. <https://vng.nl/artikelen/global-goal-4-kwaliteitsonderwijs>

4.10 Kunst & cultuur

In brede zin kunnen kunst en cultuur gezien worden als dragers of uitingen van bestaande normen en waarden binnen het sociaal-culturele kapitaal. Het gaat daarbij over het beschermen, bewaren en opnieuw inbedden van in de tijd en ruimte vastgelegde culturele uitingen (erfgoed). De beschikbaarheid van kunst en cultuur in de omgeving heeft verschillende positieve effecten voor de lokale gemeenschap. Allereerst maakt het de woonomgeving aantrekkelijk voor de eigen bevolking. Daarnaast kan het een aanzuigende werking hebben op mensen van buiten de gemeente.

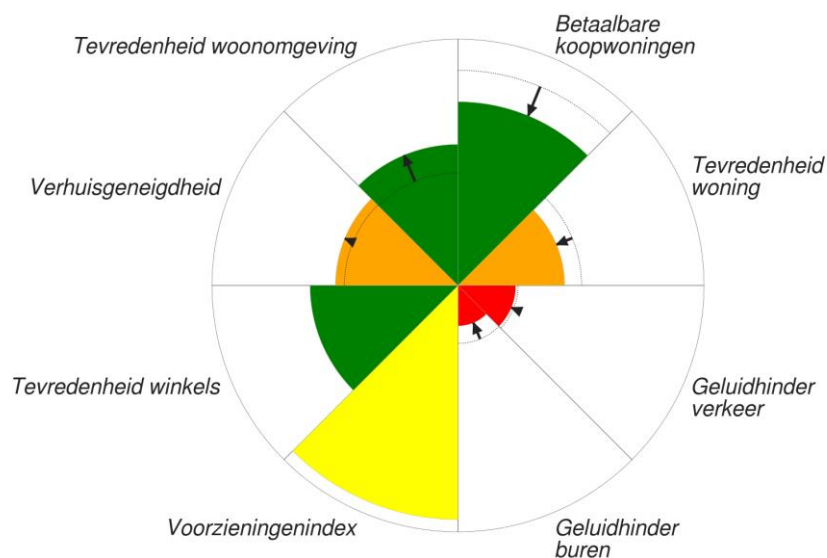


Resultaten

Binnen het thema kunst en cultuur zien we dat de afstand tot podiumkunsten en de afstand tot musea goed scoort. De afstand tot podiumkunsten is zelfs een beetje afgenomen, de afstand tot musea is iets toegenomen, dit komt met name door nieuwe woningen die gebouwd zijn en gemiddeld iets verder af liggen van bestaande musea. Tegelijkertijd is de indicator rijksmonumenten heel licht verslechterd ten opzichte van de vorige meting, deze indicator scoort nog altijd slecht in relatieve zin. Die lichte achteruitgang heeft te maken met de bevolkingsgroei, de indicator meet het aantal rijksmonumenten per inwoners in de gemeente Tilburg. Het aantal gemeentemonumenten, het aantal erfgoedkaarten en de oppervlakte van beschermde stads- & dorpsgezichten in gemeente Tilburg is gelijk gebleven over de tijd bezien.

4.11 Wonen & woonomgeving

Het hebben van goede huisvesting vormt in iedere samenleving een belangrijke voorwaarde om als burger te kunnen functioneren. Iedereen heeft recht op een kwalitatief goede en betaalbare woning. Het hebben van een prettige woonomgeving vormt in iedere samenleving een belangrijke voorwaarde om als burger te kunnen functioneren. Daarbij gaat het om meer dan het spreekwoordelijke dak boven het hoofd. Het gaat ook om de kwaliteit van de woonomgeving: veilig, gezond en waar publieke en dagelijkse voorzieningen in voldoende mate aanwezig zijn.

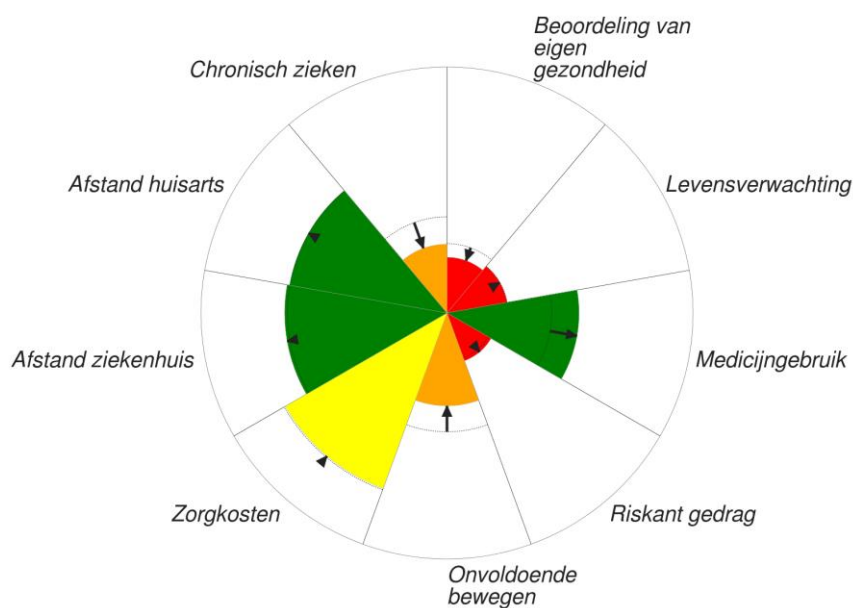


Resultaten

Het thema wonen en woonomgeving scoort erg wisselend. Kijkend naar de voorzieningen scoort de voorzieningen index uitstekend en is de tevredenheid van inwoners over winkels goed. Daarnaast zien we dat de tevredenheid over de woonomgeving is toegenomen, maar de tevredenheid over de woning is afgenomen. Tegelijkertijd is het percentage personen dat geluidhinder van verkeer (incl spoorweg) of van burens ervaart, toegenomen en scoort slecht. De ervaren geluidshinder van burens wordt beïnvloed door de COVID-19 pandemie, veel meer inwoners begaven zich in en om huis in deze periode met toenemende overlast als gevolg. Ook zien we een kleine daling in het percentage personen dat binnen twee jaar wilt verhuizen. Ten slotte zien we een daling in het aantal koopwoningen onder een WOZ-waarde van 250.000,- in gemeente Tilburg ten opzichte van 2019, maar scoort deze indicator relatief goed.

4.12 Gezondheid & leefstijl

Eén van de voorwaarden voor een duurzame samenleving is een gezonde bevolking, zowel lichamelijk als psychisch. Een goede gezondheid draagt bij aan het welzijn en welbevinden van burgers. De verantwoordelijkheid voor een gezonde samenleving ligt deels bij de overheid die moet zorgen voor een goede en toegankelijke gezondheidszorg, maar ook bij de individuele burgers die zelf verantwoordelijk zijn voor een gezonde leefstijl. Leefstijl wordt in toenemende mate gerelateerd aan gezondheid. Gezondheid is zowel een individueel als een collectief goed en een goede gezondheid draagt bij aan het welzijn en welbevinden van burgers.

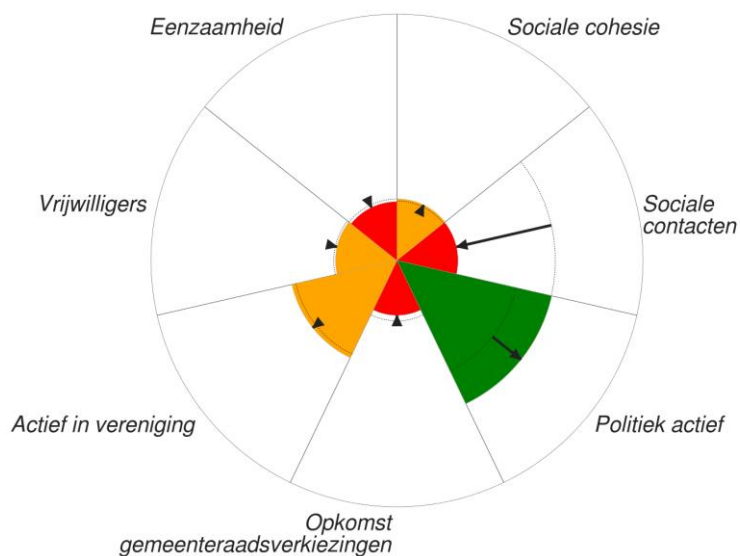


Resultaten

Binnen het thema gezondheid en leefstijl zien we een wisselend resultaat. Het medicijngebruik is gedaald. Tegelijkertijd zien we dat de afstand tot de huisarts en het ziekenhuis is afgenomen. De hoogte van de zorgkosten is iets toegenomen, maar scoort nog altijd relatief goed. Aan de andere kant scoort de gemiddelde levensverwachting en het aantal personen dat riskant gedrag (roken, alcoholgebruik, overgewicht) vertoont relatief slecht, we zien wel een kleine verbetering bij beiden. Wat tevens opvalt is dat de beoordeling van de eigen gezondheid relatief slecht scoort en is afgenomen. Deze indicator wordt beïnvloed door de COVID-19 pandemie. Ten slotte is het aantal mensen dat chronisch ziek is en het aantal mensen dat onvoldoende beweegt iets toegenomen en scoort deze indicator relatief matig.

4.13 Sociale cohesie & participatie

Mensen ontwikkelen zich door te participeren in netwerken. Daardoor krijgen ze toegang tot hulpbronnen die ze individueel niet zouden kunnen bereiken. Dat kunnen netwerken zijn binnen kleine, min of meer gesloten eenheden (familie, klas, voetbalclub), maar ook grotere en meer open netwerken. Participatie in sociale netwerken is van belang voor het welzijn van mensen, maar ook voor economische productiviteit en groei.

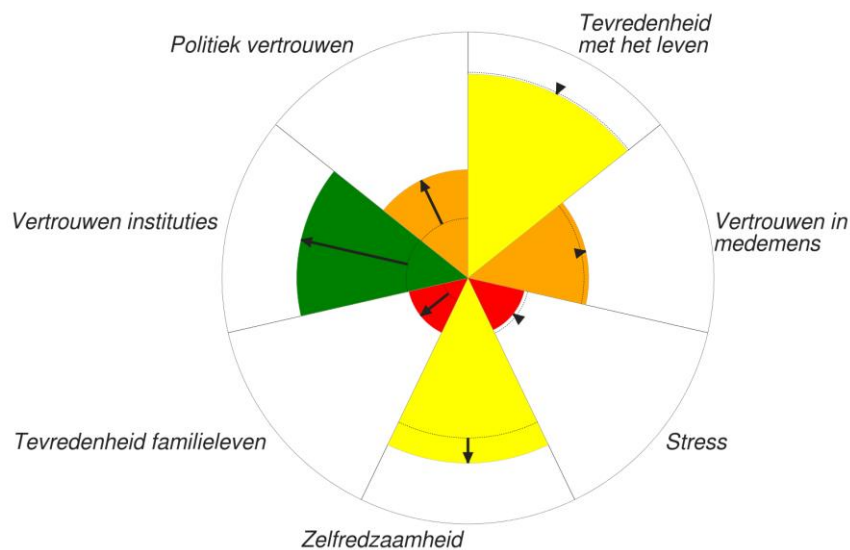


Resultaten

Het thema sociale cohesie en participatie scoort over het algemeen relatief matig. Het aandeel personen dat aangeeft vaak of regelmatig contact te hebben met vrienden, familie en burens is gedaald (waarschijnlijk direct te relateren aan de COVID-19 pandemie) en het percentage inwoners dat eenzaam is, is gestegen. Tegelijkertijd zien we dat de sociale cohesie binnen Tilburg iets gestegen is, maar nog altijd relatief matig scoort. Kijkend naar de participatie in gemeente Tilburg zien we dat het aantal personen dat deelneemt aan een vereniging en het aantal personen dat politiek actief is, is toegenomen. Aan de andere kant is de opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen afgenomen ten opzichte van 2019. Ten slotte zien we een daling in het aantal vrijwilligers in gemeente Tilburg, een effect wat we ook landelijk terug zien, en scoort deze indicator relatief matig.

4.14 Welbevinden & vertrouwen

In bespiegelingen over de Brede Welvaart staat welzijn centraal. Een belangrijk onderdeel van welzijn is de waardering voor het eigen leven. Om dit te meten kijken we hoe tevreden mensen zijn met hun leven en in welke mate zij regie ervaren over hun leven. Een samenleving waaraan iedereen kan deelnemen en waarin mensen kunnen vertrouwen op elkaar en op instituties als de overheid en het rechtssysteem vormt een belangrijk thema van Brede Welvaart. Andere belangrijke welvaartsaspecten zijn de omvang en kwaliteit van sociale contacten en daarmee hoeveel en hoe vaak mensen meedoen in het maatschappelijk leven.



Resultaten

Het thema welbevinden en vertrouwen scoort erg wisselend voor de gemeente Tilburg. Kijkend naar vertrouwen, zien we dat het vertrouwen in instituties (politie, rechters, leger, pers, EU, banken, ambtenarij) fors is toegenomen en inmiddels relatief goed scoort. Het vertrouwen in de politiek (Tweede Kamer) en in de medemens is ook toegenomen, maar scoort nog relatief matig. De cijfers met betrekking tot vertrouwen worden onmiskenbaar beïnvloed door de COVID-19 pandemie. Vertrouwen in de medemens en in instituties toont al jaren een pad van groei, de stijging van het vertrouwen in de politiek zou als momentopname kunnen worden betiteld. Het aantal mensen dat tevreden is met hun familieleven scoort slecht, maar is wel toegenomen ten opzichte van 2019. Tegelijkertijd zien we dat de tevredenheid met het leven uitstekend scoort, maar wel iets is afgenomen. Het percentage personen dat zelfredzaam is, is ook toegenomen en scoort uitstekend. Aan de andere kant zien we dat de indicator stress slecht scoort en ook is toegenomen ten opzichte van de vorige meting.

4.15 Overzicht best en slechtst scorende indicatoren

Best scorende indicatoren (sterk)	Slechtst scorende indicatoren (zwak)
Bodemdaling	Voorraad bedrijventerreinen
Overstromingen	Geluidhinder buren
Voorzieningenindex	Leegstand kantoorruimte
Emissie ammoniak	Rijksmonumenten
Zonnestroom	Arme huishoudens
Gasverbruik bedrijven	Stikstofdepositie
Tevredenheid met het leven	Gewelds- en seksuele delicten
Emissie NMVOS	Risicant gedrag
Benutting arbeidspotentieel	Verkeersonveiligheid
Afstand voortgezet onderwijs	Hittestress
Laadpalen	Verhard oppervlak
Zorgkosten	Opkomst gemeenteraadsverkiezingen
Theoretisch opgeleiden	Beoordeling van eigen gezondheid
Capaciteit WO/HBO	Wateroverlast
Emissie stikstofoxiden	Onveiligheidsgevoel
Zelfredzaamheid	Vermogensdelicten
Vergroening arbeid	Voortijdig schoolverlaters
Demografische druk	Stress
	Besteedbaar inkomen
	Soortenrijkdom
	Eenzaamheid
	Geluidhinder wegverkeer
	Bijstand
	Vermogen huishoudens
	Onvertraagd naar diploma
	Slachtofferschap
	Tevredenheid familielevens
	Ontsluiting hoofdwegen
	Levensverwachting
	Sociale contacten
	Risicocontouren bedrijven
	Ongezonde voedingslocaties

Tabel 3 Best en slechtst scorende indicatoren - Scores boven 75 zijn als sterk getypeerd & Scores beneden 25 zijn als zwak getypeerd

5 Tilburg in vergelijkend perspectief

In het vorige hoofdstuk hebben we een gedetailleerd beeld geschetst van de verschillende Brede Welvaart thema's aangaande de gemeente Tilburg. Dit beeld krijgt nog meer reliëf als we dit in een vergelijkend perspectief plaatsen.

Je zou alle gemeenten in Nederland enkel puur kunnen vergelijken op alle thema's van de Brede Welvaart foto door een ranglijst op te stellen met aan de top de best scorende gemeente en aan de staart de slechtst scorende gemeente, maar in onze ogen is een dergelijke vergelijking alleen niet voldoende omdat deze te gemakkelijk voorbij gaat aan de eigenheid van de gemeente. Eigenheid die samenhangt met zaken als historische ontwikkeling, ligging, bevolkingssamenstelling, samenstelling van de economische structuur, positie van de gemeente in het regionale netwerk, etc.

Om recht te doen aan de eigenheid maar tegelijkertijd niet te verzanden in stapeling van louter specifieke kenmerken van enkel en alleen de gemeente Tilburg maken we gebruik van gemeentelijke typologieën. Deze typologie biedt de mogelijkheid om de gemeentelijke ontwikkeling te 'benchmarken' met typologisch vergelijkbare andere gemeenten, om zo tot een nog scherper beeld te komen van de eigen positie en ontwikkeling.

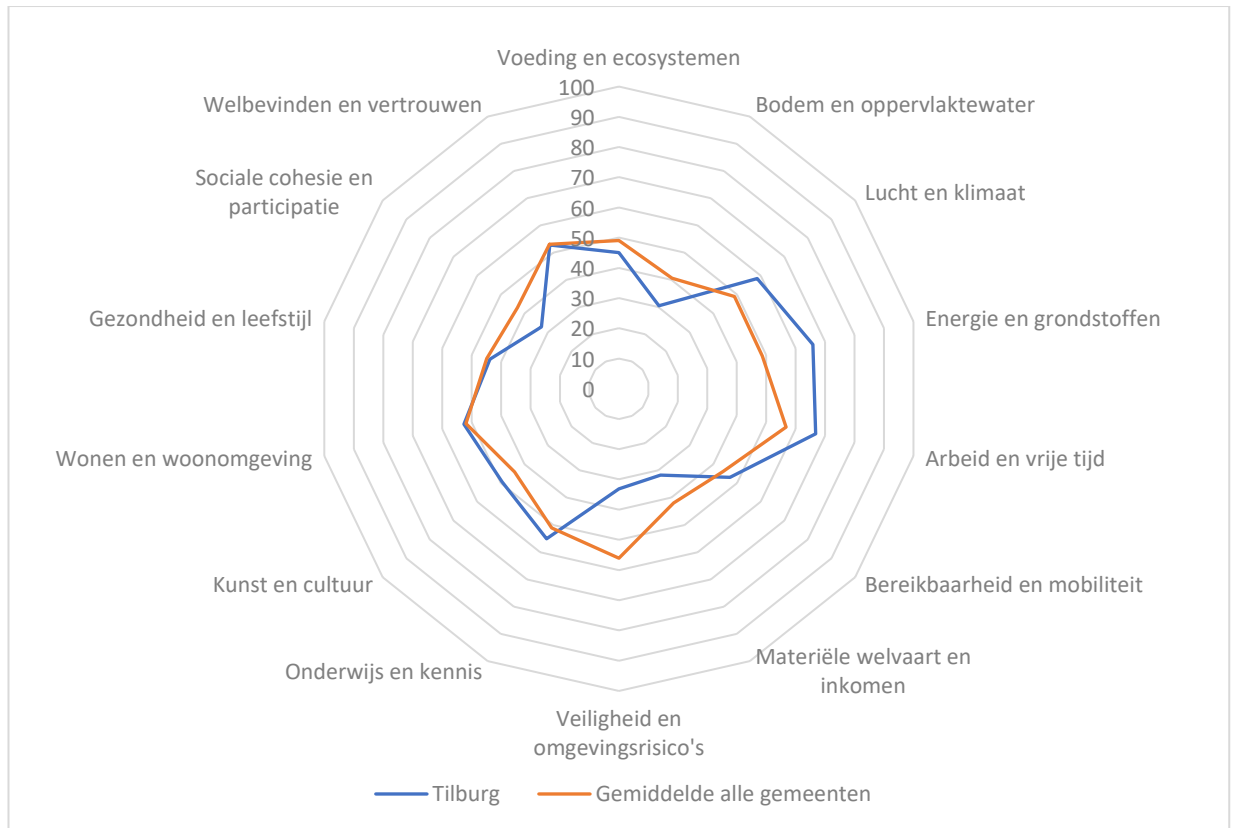
Bij het ontwikkelen van de typologieën zijn twee invalshoeken gehanteerd. De eerste vertrekt vanuit de gemeentegrootte in termen van inwoneraantal, de tweede vanuit een aantal meer kwalitatieve kenmerken van gemeenten. Qua gemeentegrootte valt de gemeente Tilburg, als zevende stad van Nederland, onder de categorie Grote gemeenten. Om die reden vergelijken we de gemeente Tilburg met de overige grote gemeenten in Nederland.

De gemeente Tilburg valt onder vier van de onderstaande typologieën: toeristische gemeente, centrumgemeente, groei gemeente en voormalig industrie gemeente. Daarnaast vergelijken we de gemeente Tilburg ook met alle studentensteden in Nederland.

In de navolgende paragrafen werken we al deze vergelijkingen verder uit.

5.1 Geografische vergelijking

Figuur 2 Vergelijking met het gemiddelde van alle gemeenten in Nederland

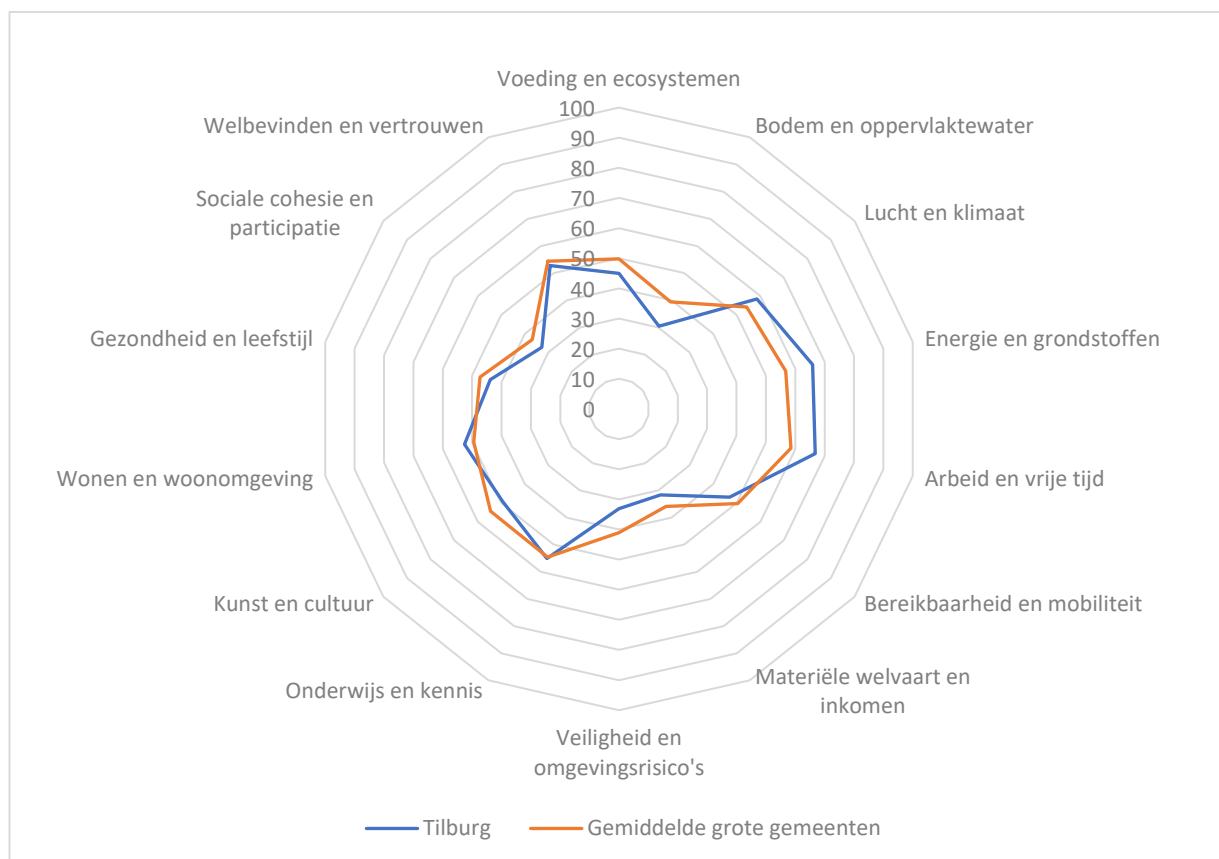


Als we inzoomen op het gemiddelde van de Nederlandse gemeenten zien we dat verschillen in positieve zin het grootst zijn op de thema's Lucht & klimaat, Energie & grondstoffen, Arbeid & vrije tijd, Bereikbaarheid & mobiliteit, Onderwijs & kennis en Kunst & cultuur. De gemeente Tilburg scoort vergelijkbaar met de andere Nederlandse gemeenten op de thema's Wonen & woonomgeving, Gezondheid & leefstijl en Welbevinden & vertrouwen. De verschillen tussen de gemeente Tilburg en het gemiddelde van alle Nederlandse gemeenten zijn het grootst in negatieve zin op de thema's Bodem & oppervlaktewater, Veiligheid & omgevingsrisico's, Sociale cohesie & participatie en Voeding & ecosystemen.

5.2 Vergelijking op basis van inwoneraantal

Bij de grootte van de gemeenten zijn grofweg vier typen te onderscheiden: zeer kleine, kleine, middelgrote en grote gemeenten die 100.000 of meer inwoners tellen. Aangezien de gemeente Tilburg op 1 januari 2023 227.707 inwoners heeft¹³ wordt er vergeleken met andere grote gemeenten, zoals bijvoorbeeld Amsterdam, Breda, Groningen en Utrecht¹⁴.

Figuur 3 Vergelijking op basis van inwoneraantal



In vergelijking met de gemiddelde Nederlandse grote gemeente, scoort de gemeente Tilburg op een aantal van de Brede Welvaart thema's relatief beter. Zo wordt er beter gepresteerd op de thema's Lucht & klimaat, Energie & grondstoffen, Arbeid & vrije tijd en Wonen & woonomgeving. Op de thema's Onderwijs & kennis en Welbevinden & vertrouwen wordt vergelijkbaar gescoord ten opzichte van het gemiddelde van de Nederlandse grote gemeenten. De gemeente Tilburg doet het relatief slechter dan het gemiddelde op de thema's Bodem & oppervlaktewater, Bereikbaarheid & mobiliteit, Materiële welvaart & inkomen, Veiligheid & omgevingsrisico's, Kunst & cultuur, Gezondheid & leefstijl, Sociale cohesie & participatie en Voeding & ecosystemen.

¹³ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/03759ned/table?dl=959A2>

¹⁴ In de bijlage is een overzicht terug te vinden van alle gemeenten waarmee Tilburg is vergeleken in relatie tot de typologische vergelijkingen die zijn gemaakt.

5.3 Bouwstenen voor een kwalitatieve typologie van gemeenten

Naast het inwonertal zijn er andere, meer gedetailleerde, kwalitatieve kenmerken die inzicht kunnen geven in de specifieke aspecten en uitdagingen van gemeenten op Brede Welvaartsgebied. Ze geven een verdere, noodzakelijke verdieping aan de hiervoor gebruikte kwantitatieve typologie. De hieronder, op basis van de literatuur geselecteerde kwalitatieve aspecten geven invulling aan de behoefte om te komen tot meer kwalitatieve duiding van de resultaten. We onderscheiden de volgende kwalitatieve kenmerken:

- aard van het bodemgebruik
- aard van de woningvoorraad
- aard van de werkgelegenheidsfunctie
- bevolkingsontwikkeling
- positie gemeente in regionaal verband
- economische geschiedenis

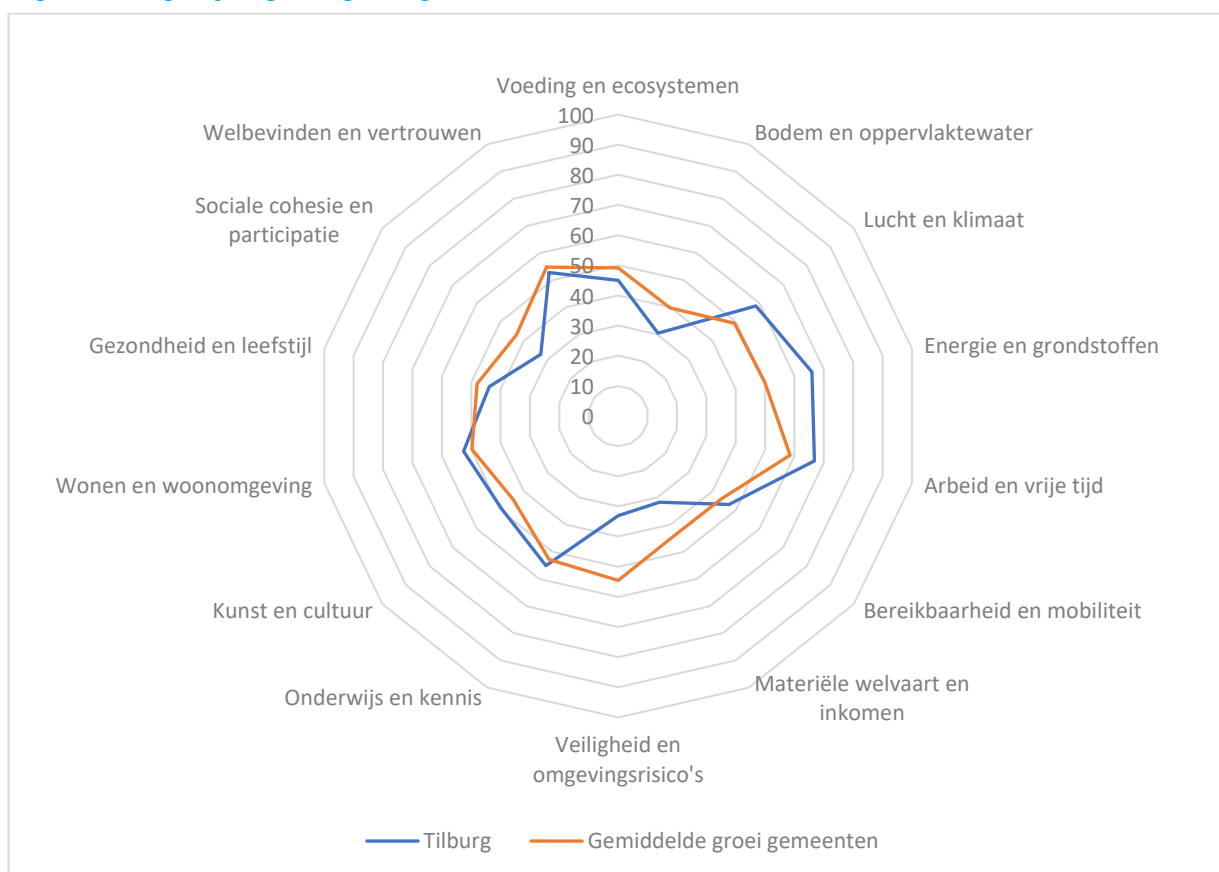
Deze kenmerken kunnen soms worden uitgedrukt in tegenover elkaar staande typen, bijvoorbeeld een gemeente met een nieuwe woningvoorraad tegenover een gemeente met een oude woningvoorraad; of een gemeente met bevolkingsgroei tegenover een gemeente met bevolkingskrimp.

5.3.1 Algemene kenmerken van de kwalitatieve typologie

De onderstaande tabel laat zien welke kwalitatieve aspecten zijn opgenomen in de constructie van de verschillende typologieën en hoe deze vervolgens zijn geoperationaliseerd. Daarnaast is de definitie van het desbetreffende type vermeld. De gemeente Tilburg valt onder vier van de onderstaande typologieën, namelijk groeigemeente, centrum gemeente, voormalige industrie gemeente, toeristische gemeente en studentensteden. In dit rapport vergelijken we de gemeente Tilburg dan ook met gemeenten in Nederland die ook onder deze typologieën vallen.

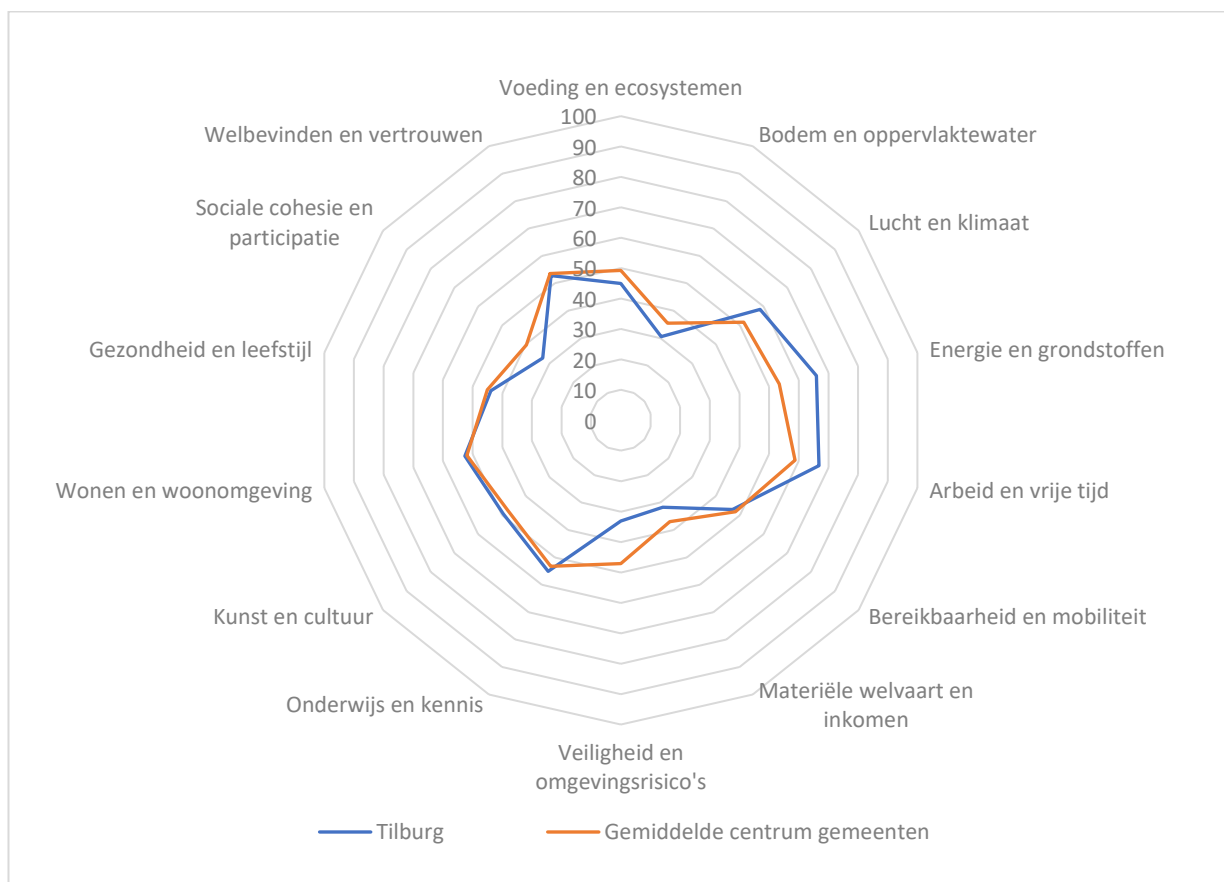
Kenmerk	Typologie	Definitie
Bevolkings-ontwikkeling	Groeigemeente	Groei aantal inwoners in 2012-2022 >5%
	Krimpgemeente	Krimp aantal inwoners >2% in 2012-2022
Woning-voorraad	New Town	>40% woningen is gebouwd na 1985
	Historische gemeente	Woningvoorraad voor 1905 >8% + 1 of meerdere monumentale stadsgezichten
Werkgelegenheid	Werkgemeente	Werkgelegenheidsfunctie >100 + aantal banen >14.000
	Woongemeente	Werkgelegenheidsfunctie <60
Bodem-gebruik	Groene gemeente	Aandeel bos en natuurlijk terrein >30%
	Agrarische gemeente	Aandeel agrarische grond >75%
	Centrum gemeente	Gemeente bevat meer dan 15% van de inwoners van een COROP gebied + een score van >50 op voorzieningenniveau
	Voormalige Industrie gemeente	Meer dan 53% van de beroepsbevolking werkte volgens de volkstelling van 1960 in de industrie
	Toeristische gemeente	Meer dan 10% van de bedrijfsvestigingen is gericht op toerisme of meer dan 14% van de beroepsbevolking werkt in het toerisme
	Studentensteden	De gemeente beschikt over een universiteit

Figuur 4 Vergelijking met groei gemeenten



Wanneer de gemeente Tilburg wordt vergeleken met andere groei gemeenten in Nederland zien we dat er op een aantal thema's relatief veel beter wordt gescoord. Zo scoort de gemeente Tilburg beter op de thema's Lucht & klimaat, Energie & grondstoffen, Arbeid & vrije tijd, Bereikbaarheid & mobiliteit, Onderwijs & kennis, Kunst & cultuur en Wonen & woonomgeving. De thema's Bodem & oppervlaktewater, Veiligheid & omgevingsrisico's, Gezondheid & leefstijl, Sociale cohesie & participatie en Voeding & ecosystemen, scoren in de gemeente Tilburg relatief lager dan het gemiddelde van de Nederlandse groei gemeenten. De gemeente Tilburg scoort vergelijkbaar met Nederlandse groei gemeenten op thema Welbevinden & vertrouwen.

Figuur 5 Vergelijking met centrum gemeenten



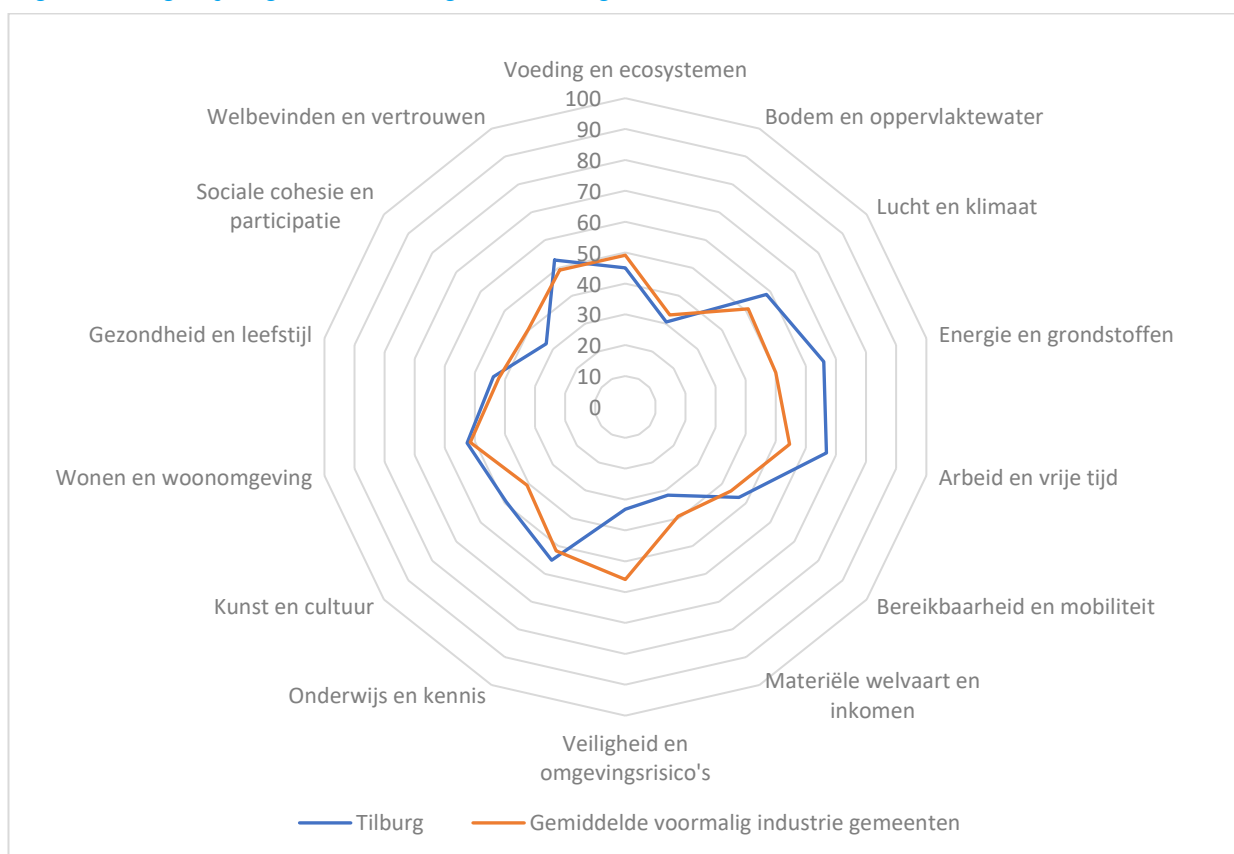
Wanneer we de gemeente Tilburg vergelijken met de gemiddelde centrum gemeenten valt op dat de gemeente Tilburg op een aantal thema's relatief vergelijkbaar scoort met het gemiddelde van de Nederlandse Centrum gemeenten. Het gaat hierbij om de thema's Bereikbaarheid & mobiliteit, Onderwijs & kennis, Kunst & cultuur, Wonen & woonomgeving, Gezondheid & leefstijl en Welbevinden & vertrouwen. Daarnaast zien we dat er op een aantal thema's relatief veel beter wordt gescoord. Zo scoort de gemeente Tilburg beter op de thema's Lucht & klimaat, Energie & grondstoffen en Arbeid & vrije tijd. De thema's Bodem & oppervlaktewater, Materiële welvaart & inkomen, Veiligheid & omgevingsrisico's, Sociale cohesie & participatie en Voeding & ecosystemen scoren in de gemeente Tilburg relatief slechter dan het gemiddelde van de centrum gemeenten.

Figuur 6 Vergelijking met toeristische gemeenten



In vergelijking met het gemiddelde van de toeristische gemeenten in Nederland, scoort de gemeente Tilburg op een aantal van de Brede Welvaart thema's relatief beter. Zo scoort de gemeente Tilburg beter op de thema's Lucht & klimaat, Energie & grondstoffen, Arbeid & vrije tijd, Onderwijs & kennis en Welbevinden & vertrouwen. Op de thema's Bereikbaarheid & mobiliteit, Kunst & cultuur, Wonen & woonomgeving en Gezondheid & leefstijl, scoort de gemeente Tilburg vergelijkbaar met de gemiddelde Toeristische gemeenten. De gemeente Tilburg scoort relatief slechter op de thema's Bodem & oppervlaktewater, Materiële welvaart & inkomen, Veiligheid & omgevingsrisico's, Sociale cohesie & participatie en Voeding & ecosystemen.

Figuur 7 Vergelijking met voormalig industrie gemeenten

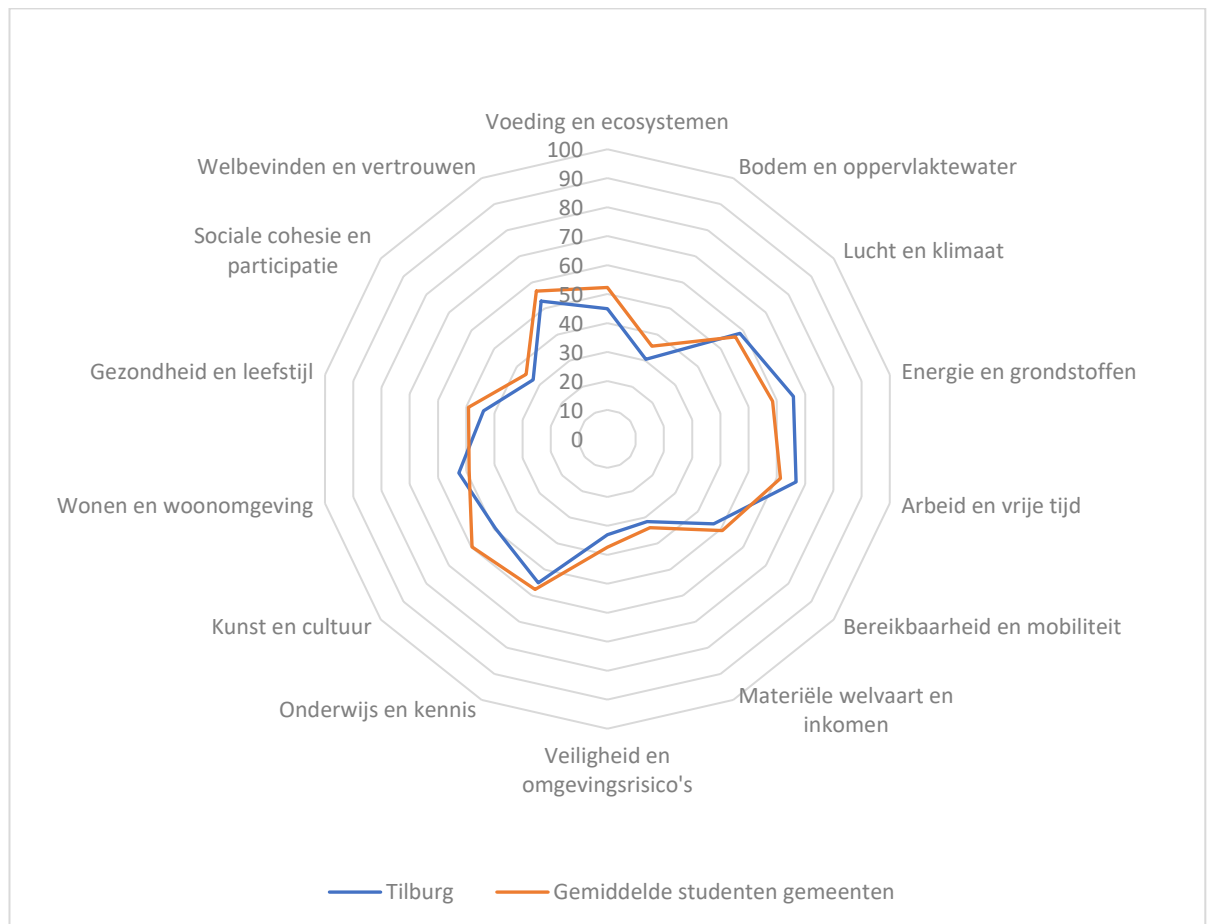


In vergelijking met het gemiddelde van de Nederlandse voormalig industrie gemeenten, zien we dat de scores van gemeente Tilburg op een aantal thema's relatief beter zijn. Zo scoort de gemeente Tilburg beter op de thema's Lucht & klimaat, Energie & grondstoffen, Arbeid & vrije tijd, Bereikbaarheid & mobiliteit, Onderwijs & kennis en Welbevinden & vertrouwen. Op de thema's Wonen & woonomgeving, Gezondheid & leefstijl en Voeding & ecosystemen scoort de gemeente Tilburg vergelijkbaar met de gemiddelde voormalig industrie gemeenten. De gemeente Tilburg scoort relatief slechter op de thema's Bodem & oppervlaktewater, Materiële welvaart & inkomen, Veiligheid & omgevingsrisico's en Sociale cohesie & participatie.

5.3.2 Vergelijking studentensteden

Met een universiteit, twee hogescholen en drie onderwijsinstellingen voor mbo-opleidingen¹⁵ is Tilburg een echte studentenstad. Naast de vergelijking op basis van inwoneraantal en de vergelijking met de kwalitatieve typologieën, maken we daarom ook de vergelijking met het gemiddelde van de Nederlandse studenten gemeenten, zoals bijvoorbeeld Wageningen, Maastricht, Nijmegen en Enschede¹⁶.

Figuur 8 Vergelijking met studenten gemeenten



Als we de gemeente Tilburg vergelijken met het gemiddelde van de Nederlandse studenten gemeenten, valt op dat Tilburg op de meeste thema's vergelijkbaar scoort. We zien dit met name bij de thema's Lucht & klimaat, Bereikbaarheid & mobiliteit, Materiële welvaart & inkomen en Onderwijs & kennis. De gemeente Tilburg scoort beter op de thema's Energie & grondstoffen, Arbeid & vrije tijd en Wonen & woonomgeving. Aan de andere kant scoort de gemeente Tilburg slechter op de thema's Bodem & oppervlaktewater, Veiligheid & omgevingsrisico's, Kunst & cultuur, Gezondheid & leefstijl, Sociale cohesie & participatie, Welbevinden & vertrouwen en Voeding & ecosystemen.

¹⁵ <https://www.tilburg.nl/inwoners/onderwijs-en-kinderopvang/scholen-en-onderwijs/>

¹⁶ <https://studiegids.nl/studentensteden/>

Brede Welvaartsthema	2023	Grote gemeenten	Groei gemeenten	Centrum gemeenten
Voeding en ecosystemen	45,0	-	-	-
Bodem en oppervlaktewater	30,5	--	--	-
Lucht en klimaat	58,5	+	++	++
Energie en grondstoffen	65,9	++	++	++
Arbeid en vrije tijd	66,8	++	++	++
Bereikbaarheid en mobiliteit	47,0	-	+	-
Materiële welvaart en inkomen	31,7	-	--	--
Veiligheid en omgevingsrisico's	33,1	--	--	--
Onderwijs en kennis	55,1	+	+	+
Kunst en cultuur	49,4	--	+	+
Wonen en woonomgeving	52,6	+	+	+
Gezondheid en leefstijl	43,8	-	-	-
Sociale cohesie en participatie	32,8	-	--	--
Welbevinden en vertrouwen	52,8	-	-	-

Brede Welvaartsthema	2023	Toeristische gemeenten	Voormalig industrie gemeenten	Studenten gemeenten
Voeding en ecosystemen	45,0	--	-	--
Bodem en oppervlaktewater	30,5	--	-	--
Lucht en klimaat	58,5	++	++	++
Energie en grondstoffen	65,9	++	++	++
Arbeid en vrije tijd	66,8	++	++	++
Bereikbaarheid en mobiliteit	47,0	-	+	-
Materiële welvaart en inkomen	31,7	--	--	-
Veiligheid en omgevingsrisico's	33,1	--	--	-
Onderwijs en kennis	55,1	+	+	-
Kunst en cultuur	49,4	-	++	--
Wonen en woonomgeving	52,6	+	+	+
Gezondheid en leefstijl	43,8	+	+	--
Sociale cohesie en participatie	32,8	--	--	-
Welbevinden en vertrouwen	52,8	+	+	-

Tabel 4 Vergelijking met typologieën

+ = Tilburg presteert beter: themascore tussen de 0 en 5% punt beter; ++ = Tilburg presteert veel beter: themascore meer dan 5% punt beter; - = Tilburg presteert slechter themascore tussen de 0 en 5% punt slechter; -- = Tilburg presteert veel slechter: themascore meer dan 5% punt slechter. = = Tilburg presteert vergelijkbaar: themascore is gelijk.

Wanneer er ++ staat, scoort Tilburg meer dan 5 procentpunt beter dan het gemiddelde van de typologie.

Wanneer de gemeente Tilburg wordt vergeleken met vergelijkbare gemeenten, valt op dat op een aantal thema's (veel) beter wordt gescoord dan vergelijkbare gemeenten. Zo wordt er in de gemeente Tilburg beter gescoord op de thema's Lucht & klimaat, Energie & grondstoffen en Arbeid & vrije tijd. De thema's Voeding & ecosystemen, Bodem & oppervlaktewater, Materiële welvaart & inkomen, Veiligheid & omgevingsrisico's en Sociale cohesie & participatie scoren over het algemeen in de gemeente Tilburg relatief slechter dan in vergelijkbare gemeenten.

6 Geografische verdieping

6.1 Resultaten Brede Welvaart op buurtniveau

In dit hoofdstuk wordt ingezoomd op de resultaten van gemeente Tilburg per brede welvaartsthema op buurtniveau. Per thema worden de scores van de buurten gepresenteerd. De buurten kunnen per thema een score tussen de 0 en 100 krijgen, waarbij het principe geldt: hoe hoger, hoe beter. Vanwege beperkt beschikbare data op buurtniveau kunnen niet alle indicatoren binnen de Brede Welvaart Thema's (zoals in hoofdstuk 4) op buurtniveau gemeten worden. De score van de buurt op een brede welvaart thema is daarmee afhankelijk van de beschikbare indicatoren op buurtniveau binnen het betreffende brede welvaart thema.

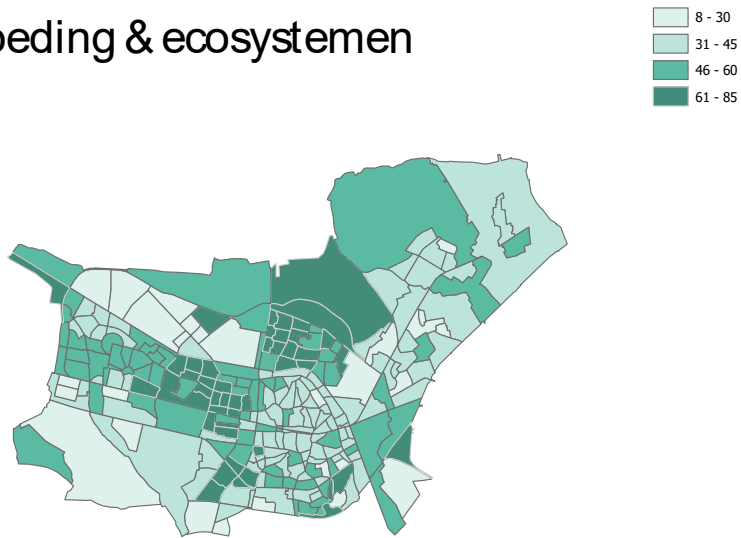
Om die reden dient voorzichtigheid te worden betracht bij het conclusies trekken uit het kaartmateriaal van de buurten alleen. Omdat een selectie van indicatoren gehanteerd is kan het voorkomen dat gepresenteerde resultaten in enige mate afwijken van de resultaten die gepresenteerd worden in de taartdiagrammen in hoofdstuk 4, waar de volledige set van indicatoren voorhanden is om een beeld te schetsen van het betreffende Brede Welvaart thema.

De kaartbeelden met de data per indicator, per buurt zijn terug te vinden in bijlage C. In de volgende paragrafen zijn de buurtkaarten per thema in beeld gebracht. Daarnaast is er een overzicht gemaakt per thema met de top 5 buurten die het beste scores op het thema en de onderste 5 buurten die juist het minst goed op het thema scores. Vervolgens trekken we een aantal conclusies op het schaalniveau van de buurt en presenteren we ten slotte een aantal voorbeelden in de gemeente Tilburg alsmede een aantal wijken waar we specifiek op inzoomen.

6.1.1 Voeding & ecosystemen

Figuur 9 Scores buurten thema voeding en ecosystemen

Voeding & ecosystemen



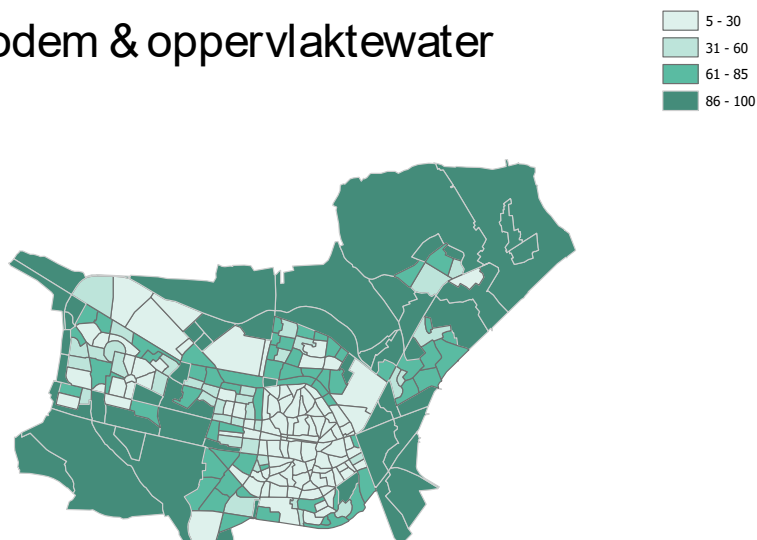
Indicatoren binnen dit thema:

- Openbaar groen
- Openbaar bomen
- Afstand dagelijkse voorzieningen

6.1.2 Bodem & oppervlaktewater

Figuur 10 Scores buurten thema bodem en oppervlaktewater

Bodem & oppervlaktewater



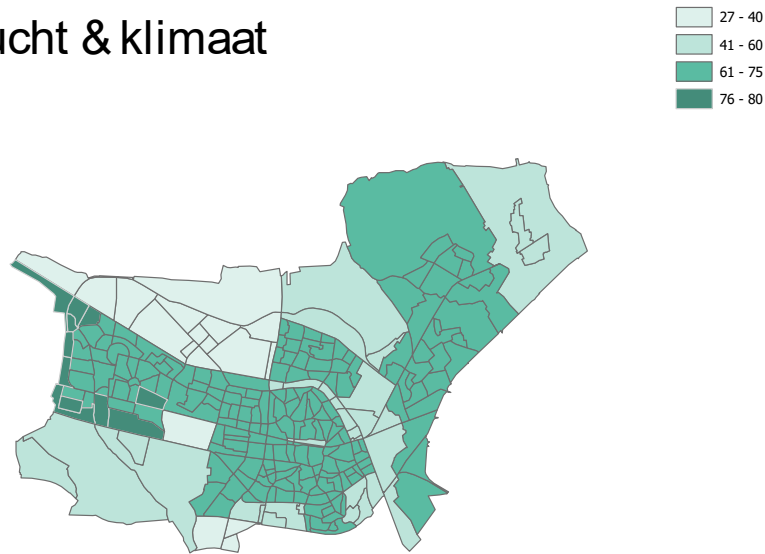
Indicatoren binnen dit thema:

- Verhard oppervlak

6.1.3 Lucht & klimaat

Figuur 11 Scores buurten thema lucht en klimaat

Lucht & klimaat



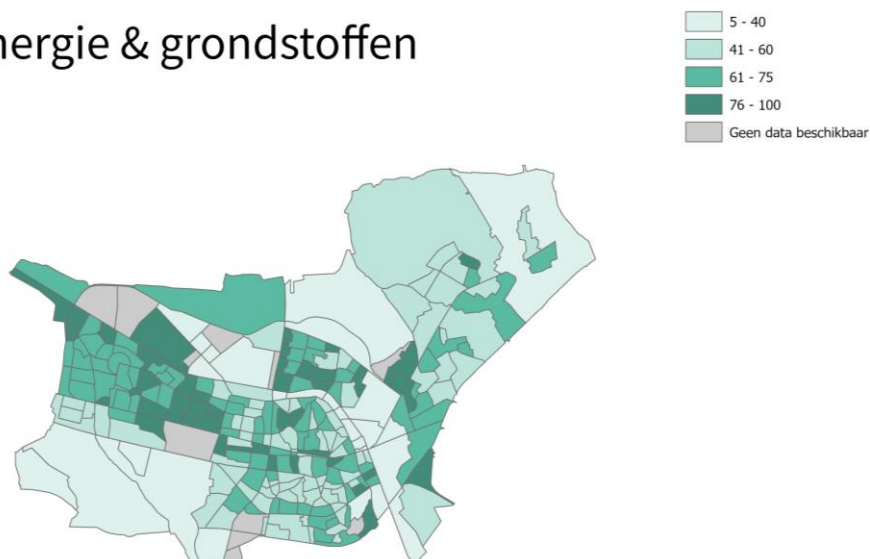
Indicatoren binnen dit thema:

- Concentratie fijn stof
- Concentratie Ozon
- Concentratie stikstofoxiden
- Emissie fijn stof
- Emissie koolstofdioxide
- Emissie ammoniak
- Emissie methaan
- Emissie stikstofoxiden
- Hittestress

6.1.4 Energie & grondstoffen

Figuur 12 Scores buurten thema energie en grondstoffen

Energie & grondstoffen



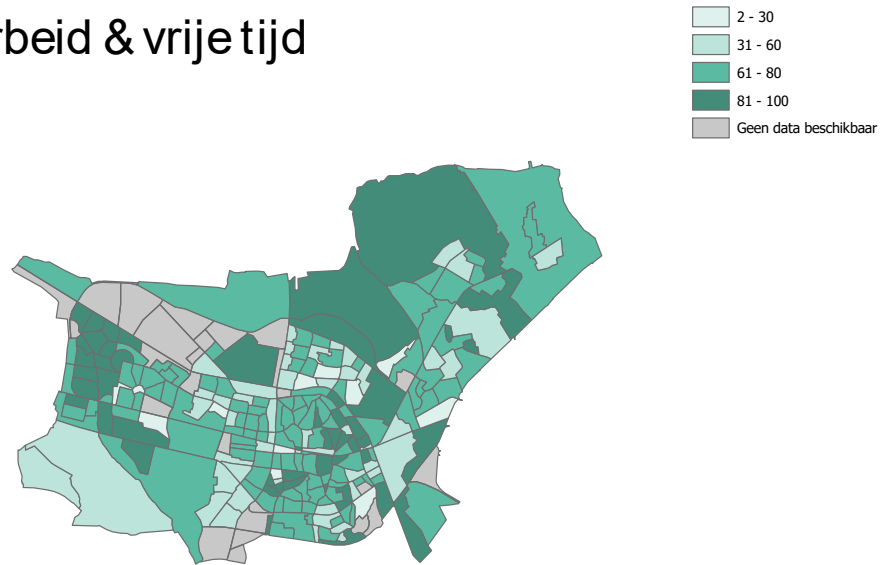
Indicatoren binnen dit thema:

- Elektriciteitsverbruik huishoudens
- Gasverbruik huishoudens
- Elektriciteitsverbruik bedrijven
- Gasverbruik bedrijven
- Energielabels

6.1.5 Arbeid & vrije tijd

Figuur 13 Scores buurten thema arbeid en vrije tijd

Arbeid & vrije tijd



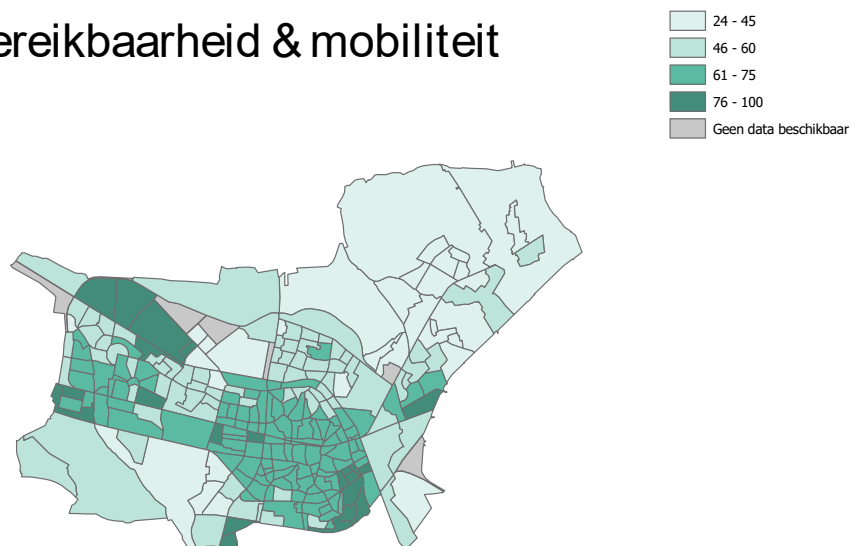
Indicatoren binnen dit thema:

- Benutting arbeidspotentieel
- Vergroening arbeid
- Demografische druk

6.1.6 Bereikbaarheid & mobiliteit

Figuur 14 Scores buurten thema bereikbaarheid en mobiliteit

Bereikbaarheid & mobiliteit



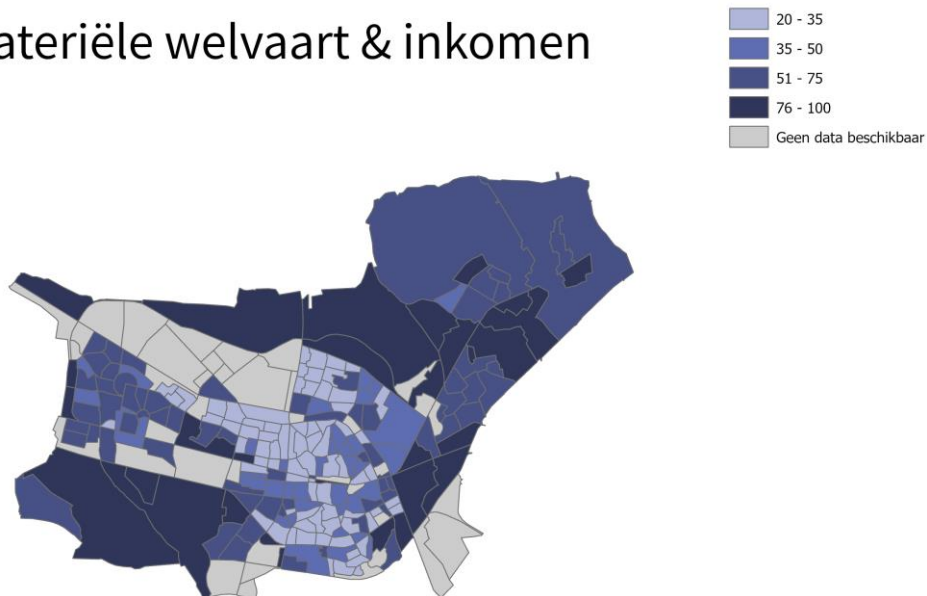
Indicatoren binnen dit thema:

- Afstand tot treinstation
- Afstand tot hoofdweg
- Laadpalen
- Afstand tot bushaltes

6.1.7 Materiële welvaart & inkomen

Figuur 15 Scores buurten thema materiële welvaart en inkomen

Materiële welvaart & inkomen



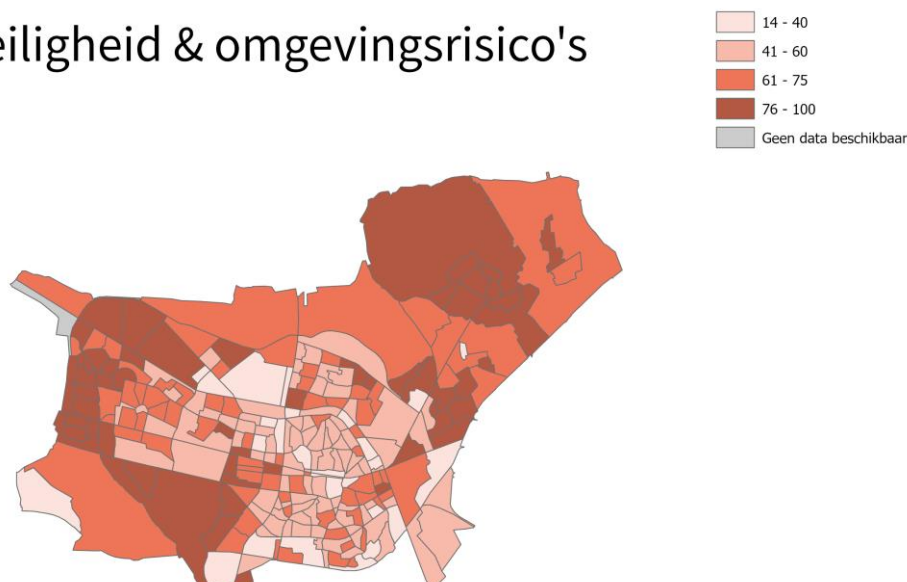
Indicatoren binnen dit thema:

- Arme huishoudens
- Bijstand
- Vermogen huishoudens
- Besteedbaar inkomen
- Gini-Index

6.1.8 Veiligheid & omgevingsrisico's

Figuur 16 Scores buurten thema veiligheid en omgevingsrisico's

Veiligheid & omgevingsrisico's



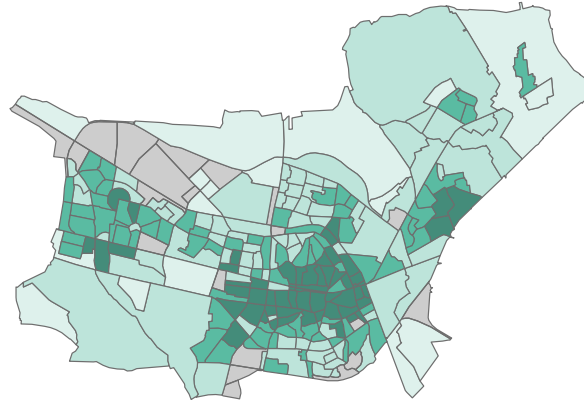
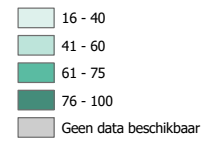
Indicatoren binnen dit thema:

- Gewelds- en seksuele delicten
- Vermogensdelicten
- Vandalisme
- Verkeersonveiligheid
- Slachtofferschap
- Risicocontouren bedrijven

6.1.9 Onderwijs & kennis

Figuur 17 Scores buurten thema onderwijs en kennis

Onderwijs & kennis



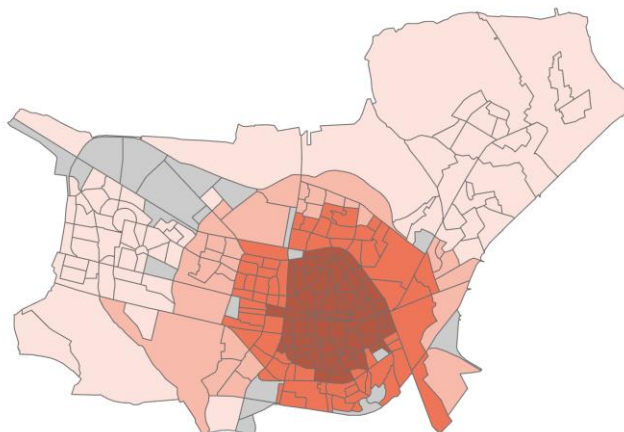
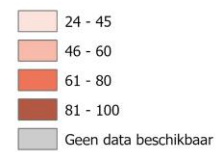
Indicatoren binnen dit thema:

- Afstand basisschool
- Afstand voortgezet onderwijs
- Aandeel theoretisch opgeleiden
- Aandeel praktijk opgeleiden

6.1.10 Kunst & cultuur

Figuur 18 Scores buurten thema kunst en cultuur

Kunst & cultuur

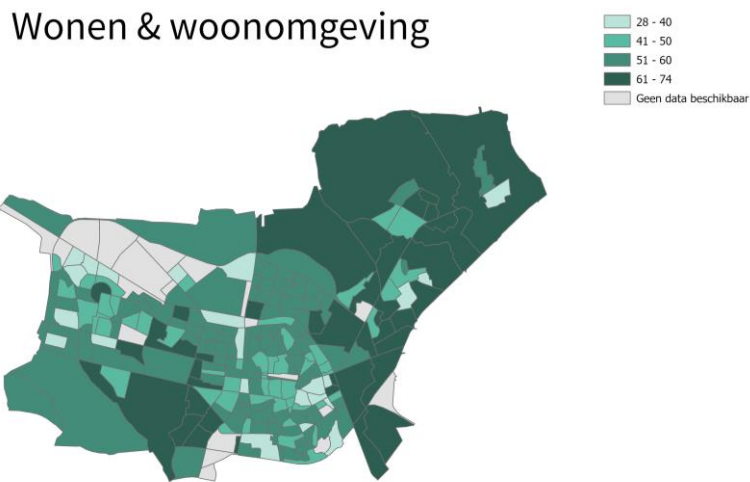


Indicatoren binnen dit thema:

- Afstand podiumkunsten
- Afstand musea

6.1.11 Wonen & woonomgeving

Figuur 19 Scores buurten thema wonen en woonomgeving

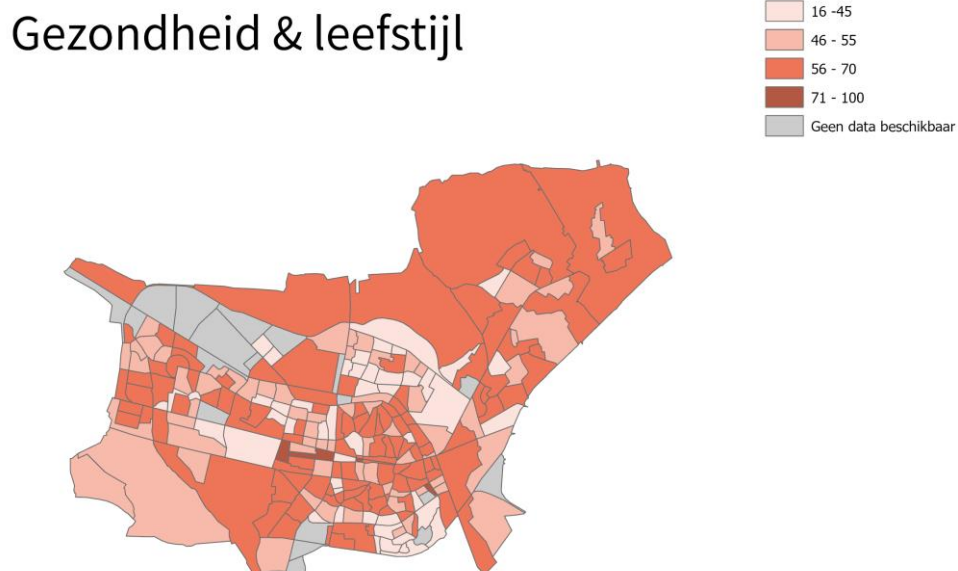


Indicatoren binnen dit thema:

- Betaalbare koopwoningen
- Voorzieningen index
- Geluidhinder burens
- Geluidhinder wegverkeer

6.1.12 Gezondheid & leefstijl

Figuur 20 Scores buurten thema gezondheid en leefstijl



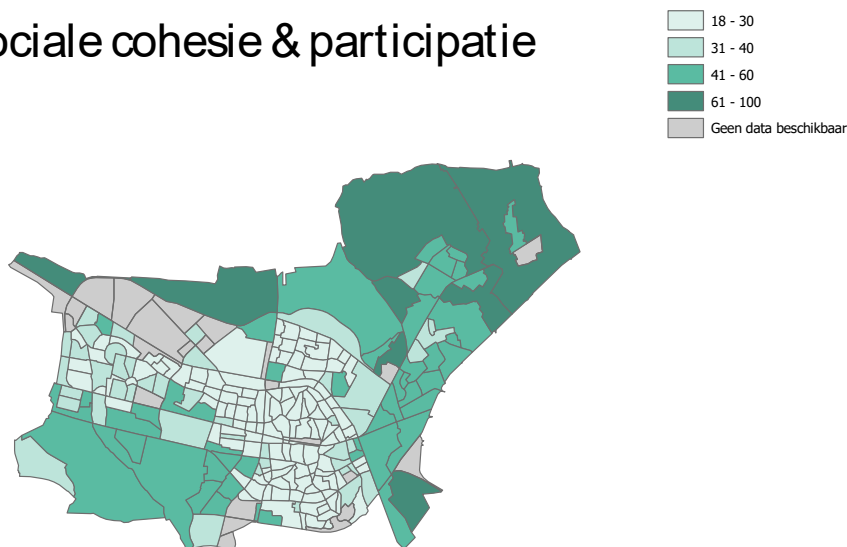
Indicatoren binnen dit thema:

- Beoordeling van eigen gezondheid
- Chronisch zieken
- Afstand huisarts
- Afstand ziekenhuis
- Zorgkosten
- Onvoldoende bewegen
- Riskant gedrag
- Medicijngebruik

6.1.13 Sociale cohesie & participatie

Figuur 21 Scores buurten thema sociale cohesie en participatie

Sociale cohesie & participatie



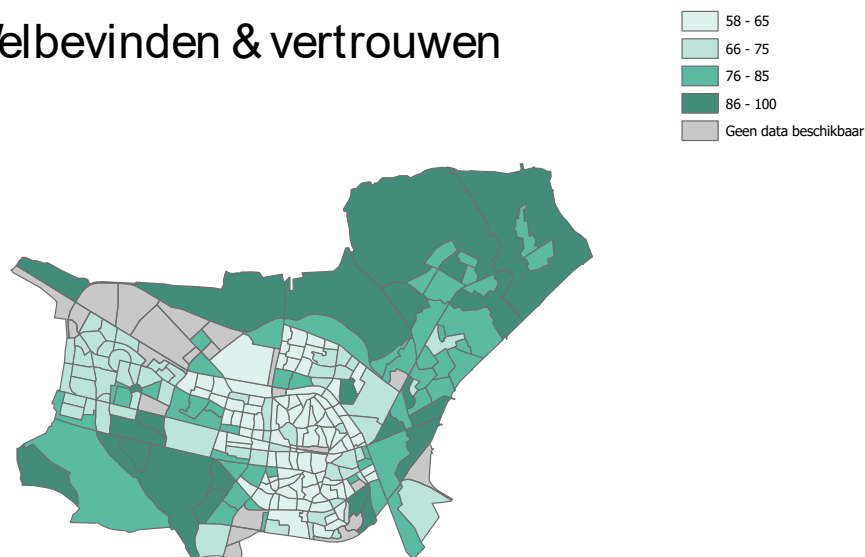
Indicatoren binnen dit thema:

- Eenzaamheid
- Vrijwilligers

6.1.14 Welbevinden & vertrouwen

Figuur 22 Scores buurten thema welbevinden en vertrouwen

Welbevinden & vertrouwen



Indicatoren binnen dit thema:







- Zelfredzaamheid
- Stress

6.2 Bevindingen buurtniveau

In de onderstaande tabel is een overzicht terug te vinden van de buurten in Tilburg die per Brede Welvaart thema het beste of juist het slechtste scoren. In de tabel zijn de vijf best scorende- en de 5 slechtst scorende buurten in beeld gebracht.

In algemene zin zien we de buurten in de Reeshof, Oost Tilburg en de dorpen beter scoren dan de buurten die gelegen zijn in het centrum, zuiden, noorden en centrum-west. Met name op de sociaal-economische aspecten van de foto zijn deze scheidslijnen duidelijk zichtbaar. Ecologische indicatoren zijn in de regel minder afhankelijk van gebiedsgrenzen waardoor toewijzing aan het lage schaalniveau van de buurt minder eenduidig is.

Tabel 5: overzicht best en slechts scorende buurten per Brede welvaartthema*

	 Voeding & ecosystemen	 Lucht & klimaat	 Energie & grondstoffen	 Arbeid & vrije tijd	 Bereikbaarheid & mobiliteit	 Materiële welvaart & inkomen
1	Leijpark	Lange Rekken	Stokhasselt Zuid-West	Spoorzone Noord-West	Hoevenseweg	De Blaak Noord-West
2	Stokhasselt Noord-West	Reeshofweide	Stokhasselt West	Koolhoven Noord	Koolhoven Noord	Koolhoven Buiten
3	Lijnse Hoek Oost	Stadsrand Dalem Noord	Bomenbuurt West	Leeuwerik Midden	Jeruzalem Zuid	Leeuwerik Midden
4	Stokhasselt Zuid-West	Dalemweide	Stokhasselt Noord-West	Dalem Noord I	Leijhoeven	Stokhasselt Zuid
5	Het Laar	Buitengebied Koolhoven	Kruidenbuurt Zuid	Leeuwerik Zuid	Sportweg	De Blaak Zuid-West
250	Buitengebied Zuid-Oost	Tradepark 58 Noord	Melis Stokestraat	Kromhoutpark	Berkelse Akkers	Stokhasselt West
251	Heyhoef	Tradepark 58 Zuid	Ind.terrein Loven Noord	Kleurenbuurt Zuid	De Mortel	Stokhasselt Zuid-West
252	Spoorzone Noord-West	De Katsbogten	Ind.terrein Kanaalzone Noord-Oost	Lijnse Hoek West	Achthoeven	Stokhasselt Oost
253	VGL-terrein	Bedrijventerrein Kraaiven PDV	Ind.terrein Kanaalzone Oost	Quirijnstok Zuid-Oost	Kern Biezenmortel	Stokhasselt Noord-Oost
254	Eikenbosch	Bedrijventerrein Kraaiven	Ind.terrein Loven Zuid	Witbrant Oost	Zeshoeven	Bokhamer West



	Veiligheid & omgevingsrisico's	Onderwijs & kennis	Kunst & cultuur	Wonen & woonomgeving	Gezondheid & leefstijl	Sociale cohesie & participatie	Welbevinden & vertrouwen
1	Koolhoven Buiten	Bomenbuurt Oost	Binnenstad Oost	Kruidenbuurt West	Sportweg	Buitengebied Udenhout Zuid-Oost	Bedrijventerrein Enschoot
2	Zeshoeven	Spoorlaan	Spoorlaan	Heikant Noord-West	Talentsquare	Buitengebied Noord-West	Leijhoeven
3	De Mortel	Hoogvenne Oost	Binnenstad West	Quirijnstok Noord-West	Hoevenseweg	Buitengebied B-E Zuid	Amarant Piusoord
4	Kern Biezenmortel	Burgemeestersbuurt	Veemarkt-kwartier	Gesworen Hoek Zuid	Universiteit Campus	Oostkamer Oost	Witbrant Oost
5	Koolhoven Noord	Oude Dijk	Bomenbuurt Oost	Westermarkt	Kastelenbuurt Zuid	Buitengebied Udenhout Noord	Wijkevoort
250	Bouwmeestersbuurt Noord	Buitengebied Udenhout Noord	Dalem Zuid I	Stappegoor Noord	Leijhoeven	Kruidenbuurt Oost	Universiteit
251	Binnenstad Oost	Groenstraat	Stadsrand Dalem Zuid	Koolhoven Zuid	Quirijnstokpark	Kruidenbuurt West	Stokhasselt Noord-West
252	Rooi Pannen	Buitengebied Noord-Oost	Leeuwerik West	Tweesteden-ziekenhuis	Het Laar	Bedrijventerrein Kraaiven	Kruidenbuurt West
253	Het Zand Noord-Oost	Buitengebied Noord-West	Dalemweide	Rooi Pannen	Heyhoef	Universiteit	Sportweg
254	Spoorlaan	Amarant Piusoord	Wijkevoort	Leijhoeven	Moerse Dreef	Het Laar	Landbouwbuurt

* Het thema bodem en oppervlaktewater bevat op buurtniveau maar 1 indicator en is om deze reden niet in dit schema opgenomen.

Daarnaast zien we een aantal opvallende zaken terugkomen in de Brede Welvaart foto op het schaalniveau van de buurt:

- Leijpark scoort goed op de thema's voeding en ecosystemen, bereikbaarheid en mobiliteit en welbevinden en vertrouwen. De buurt scoort op deze onderwerpen beter dan andere buurten in de gemeente Tilburg. Ook wordt er goed gescoord op onderwijs en kennis en bodem en oppervlaktewater. Zo staan er relatief veel bomen in de buurt, zijn er bushaltes in de buurt en is zowel de openbare weg als het station dichtbij. Ook zijn er relatief veel inwoners van de buurt actief als vrijwilliger en wonen er veel zelfredzame inwoners.
- Kern Biezenmortel scoort hoog op de thema's sociale cohesie en participatie, net als op het thema veiligheid. Op beide thema's zit de buurt in de top 10. Inwoners zijn er zelfredzaam en niet eenzaam, het aandeel vrijwilligers ligt er hoog en het aantal delicten ligt laag.

- Stokhasselt West, Zuid-West en Zuid-Oost scoren goed op de thema's voeding en ecosystemen en energie en grondstoffen, maar op het thema materiële welvaart wordt relatief slecht gescoord, net als op sociale cohesie en participatie. Zo is in alle drie de buurten veel openbaar groen (en bomen te vinden), zijn dagelijkse voorzieningen in de buurt en zijn de woningen van goede energetische kwaliteit. Daarentegen zien we dat het aandeel huishoudens met een vermogen van €5.000 relatief laag ligt, het aandeel inwoners met een bijstandsuitkering relatief hoog ligt, evenals het aandeel arme huishoudens. Ook wordt er veel stress in de buurten ervaren.
- Spoorzone Noord-West scoort slecht op thema's als voeding en ecosystemen en bodem en oppervlakte water. Wanneer we dan kijken naar de thema's onderwijs en kennis, kunst en cultuur en gezondheid wordt er juist weer heel goed gescoord. Er is relatief weinig groen in de buurt en veel verhard oppervlak. Het aandeel hoogopgeleiden ligt daarentegen relatief hoog, podiumkunsten en musea zijn in de buurt, het medicijn gebruik ligt laag en inwoners ervaren de gezondheid als goed.
- Het Veemarktkwartier scoort goed op de thema's energie en grondstoffen, arbeid en vrije tijd en ook op kunst en cultuur. Woningen zijn van goede energetische kwaliteit en het gemiddelde gas- en elektriciteitsverbruik ligt laag. Er wonen relatief veel jonge mensen, de demografische druk ligt laag en musea en podiumkunsten zijn in de buurt. Het Veemarktkwartier is één van de negen sfeergebieden in de gemeente Tilburg.
- Binnenstad-West scoort goed op de thema's kunst en cultuur en gezondheid. Thema's als sociale cohesie en participatie, veiligheid, materiële welvaart en bodem en oppervlakte water scoren slechter. Een vergelijkbaar beeld zien we wanneer we kijken naar Binnenstad-Oost – maar daar wordt relatief beter dan in Binnenstad-West op gezondheid gescoord. Zo zien we grote verschillen op de indicatoren zorgkosten, onvoldoende bewegen en chronisch zieken.
- De Kleurenbuurt(-zuid) scoort relatief slecht op het thema arbeid en vrije tijd. Ook thema's als sociale cohesie en gezondheid scoren wat minder goed. Op energie en grondstoffen wordt juist goed gescoord. De benutting van het arbeidspotentieel is relatief laag, de demografische druk ligt er hoog. Er wonen relatief veel inwoners die niet voldoende bewegen en de zorgkosten liggen hoog.
- De Landbouwbuurt (onderdeel van wijk Broekhoven) scoort relatief slecht op verschillende thema's: bodem en oppervlaktewater, sociale cohesie en welbevinden en vertrouwen. Er wonen relatief minder zelfredzame inwoners dan op andere plekken in Tilburg, er is veel eenzaamheid en er wonen weinig mensen die vrijwilligerswerk doen. Ook wordt er relatief veel stress ervaren.

6.3 Inzoomen naar dorpen en een tweetal wijken in Tilburg

In de volgende paragrafen zoomen we verder in op een aantal gebieden, te weten de dorpen in de gemeente Tilburg, Tilburg-Noord en Tilburg-West/Kenniskwartier. De laatste twee zijn onderdeel geweest van een workshop in het kader van het project *Bouwsteen gezonde fysieke leefomgeving gemeente Tilburg*. Daarbij is vooral ingestoken op prioritering van bepaalde thema's om handelingsperspectief te kunnen vormen.

6.3.1 Inzoomen op de dorpen in de gemeente Tilburg

De gemeente Tilburg herbergt een drietal dorpen binnen haar gemeente: Berkel-Enschot, Udenhout en Biezenmortel. Berkel-Enschot is het grootste dorp met ruim 13.000 inwoners, Udenhout heeft circa 8.600 inwoners en Biezenmortel tenslotte bijna 1.500 inwoners. Biezenmortel is sinds 2021 onderdeel van de gemeente Tilburg.



Alle drie de dorpen kennen een ruim opgezette omgeving met een sterke dorpsidentiteit. Tevens kennen alle drie de dorpen een groen karakter. Vanwege haar geografische ligging is Berkel-Enschot wat nauwer verbonden met de stad Tilburg dan de andere twee dorpen die wat meer zijn geïntendeerd op de eigen winkels, bedrijven en verenigingen in het dorp.

Wanneer we vanuit de Brede Welvaart foto inzoomen op de drie dorpen in Tilburg valt een aantal zaken op:

- Qua ontsluiting op treinstations, bussen en hoofdwegen scoren de dorpen minder goed dan de wijken in de stad. Enige uitzondering is het centrale gedeelte van Berkel-Enschot waar ontsluiting qua autoverkeer goed scoort. Met de gebiedsontwikkelingen rondom de Oostflank is het de vraag hoe (duurzame) mobiliteit zich verder gaat ontwikkelen, in Udenhout staat een nieuw station gepland, maar de vraag is of de inwoners van Berkel-Enschot daar qua ontsluiting van openbaar vervoer voldoende op vooruit gaan om de gewenste modal shift¹⁷ te bewerkstelligen.
- De drie dorpen steken qua materiële welvaart duidelijk boven de wijken in de stad uit. We zien minder arme huishoudens, een hoger besteedbaar inkomen, minder bijstandsuitkeringen, hogere benutting van arbeidspotentieel en een gemiddeld veel hoger percentage huishoudens met voldoende (buffer)vermogen.
- Die hogere materiële welvaart vertaalt zich ook door naar welzijns- en gezondheidsindicatoren. De dorpelingen zijn minder vaak eenzaam, gebruiken gemiddeld minder medicijnen, beoordelen hun eigen gezondheid gemiddeld beter, zijn minder chronisch ziek, vertonen minder riskant gedrag (met name minder roken en alcoholgebruik) en tenslotte voldoen de dorpelingen gemiddeld ook vaker aan de beweegrichtlijn in vergelijking met de inwoners die in de stad wonen.
- In het thema veiligheid zien we vrijwel hetzelfde beeld als bij gezondheid, veiligheid scoort over de gehele linie (vermogensdelicten, geweldsdelicten, verkeersveiligheid, vandalisme, slachtofferschap) beter in de dorpen dan in de stad. Dezelfde trend zien we ook terug bij indicatoren die betrekking hebben op hinder, in de dorpen wordt gemiddeld minder hittestress ervaren, minder geluidshinder van burens ervaren en ook, zij het licht, minder geluidshinder van wegverkeer ondervonden.
- Waar de stedelingen in de gemeente Tilburg duidelijk beter scoren is op alle vormen van voorzieningen. Afstand tot zorgvoorzieningen (huisarts, ziekenhuis), onderwijsvoorzieningen, maar ook afstand tot de meer luxe voorzieningen zijn voor de dorpelingen groter dan voor de stedelingen. Een grotere afstand tot voorzieningen leidt in de regel tot andere mobiliteitskeuzes, zo wordt vanaf circa drie kilometer viermaal zoveel de auto ingezet t.o.v. de fiets of lopen.

¹⁷ Modal shift betekent een duurzame verandering van de vervoerswijze

Langdurig regionaal onderzoek in Nederland naar Brede Welvaart leert ons dat gemeenten met de hoogste scores (e.g. Midden-Delfland, Naarden, Rozendaal, Bloemendaal, Houten) doorgaans in groen gebied liggen én in de nabijheid van één of meerdere grote gemeenten (waar veel bewoners naar toe pendelen om te werken).

De inwoners van deze gemeenten profiteren van de gunstige groene en sociale kwaliteiten van hun woonomgeving én profiteren volop (mee) van de economische kansen en uitstekende arbeidsmarkt van de nabijgelegen grote stad. Nu zijn de dorpen in de gemeente Tilburg uiteraard geen zelfstandige gemeenten (meer), maar bovenstaande effecten zijn wel degelijk waarneembaar wanneer we kijken naar de relatie tussen de *stad* Tilburg en de dorpen om Tilburg heen. Dat geldt momenteel met name voor Berkel-Enschot.

Reisafstand tot werk en voorzieningen is een bepalende factor voor voornoemd fenomeen, waardoor het mogelijk is dat met de komst van een nieuw treinstation en nieuwe infrastructuur om de aansluiting op de N65 te garanderen, Udenhout, Biezenmortel en andere dorpen buiten de Tilburgse gemeentegrenzen aan de noordoostzijde meegaan in dit patroon. De groene kwaliteit van de omgeving gecombineerd met de sociale kwaliteiten zijn immers reeds voorradig en met het dichterbij brengen van de economische kansen die de stad voortbrengt is een toekomstige succesvolle mix zeker denkbaar voor deze dorpen.

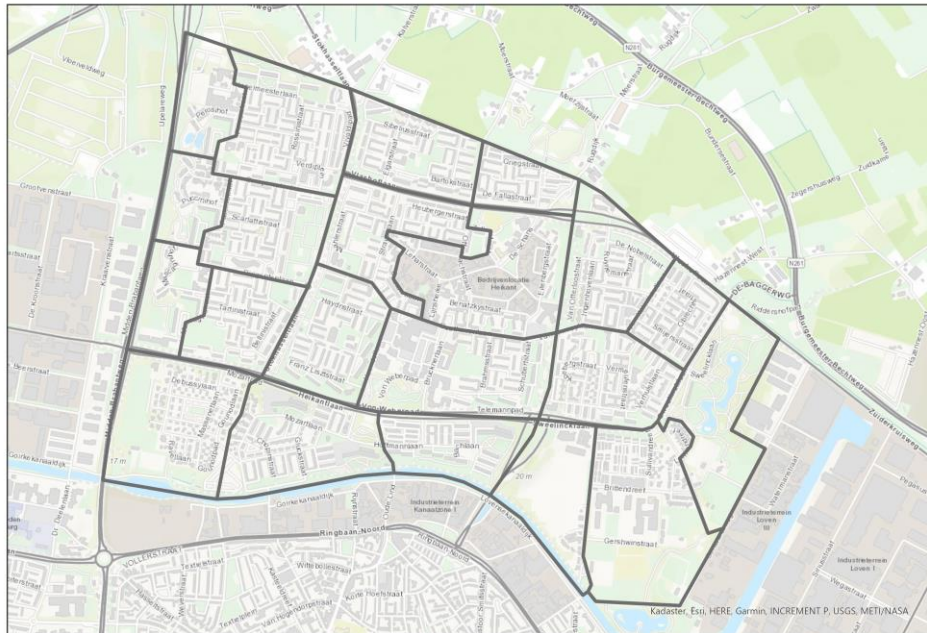
In onderstaand overzicht zijn de indicatoren terug te vinden voor de drie dorpen in de gemeente Tilburg.

Indicator	Gemiddelde Berkel Enschoot	Gemiddelde Udenhout	Gemiddelde Biezenmortel	Gemeente Tilburg
Afstand bushaltes	1283	3745	3923	612
Afstand huisartspraktijk	1,7	1,3	3,5	0,7
Afstand ziekenhuizen	4,7	5,6	6,7	3,4
Alcoholgebruik	6,3	6,8	7,3	6,7
Arme huishoudens	2,6	2,5	2,8	15
Benutting arbeidspotentieel	76,2	77,1	81,5	69
Beoordeling eigen gezondheid	82,9	83,4	84,2	77,1
Besteedbaar inkomen	38,2	37,2	38,1	26791
Betaalbare koopwoningen	18,1	25,4	18,4	64,7
Chronisch zieken	27,7	27,6	27,1	34,4
Concentratie fijn stof	9,6	9,3	9,3	9,76
Concentratie ozon	48,6	50,6	50,4	50,8
Concentratie stikstofoxiden	19,1	14,9	15,1	19,4
Demografische druk	48,0	36,3	42,5	59,8

Elektriciteit bedrijven	2848	4091	7376	5881
Elektriciteit huishoudens	2859	3254	2967	2770
Energielabels	207	225	230	200
Ernstige eenzaamheid	7,8	7,5	6,9	12,9
Gasverbruik bedrijven	328	560	1576	682
Gasverbruik huishoudens	1304	1615	1520	920
Geluidbelasting	0,53	0,21	0,56	0,44
Geluidhinder burelen	4,9	4,9	3,8	9,7
Geluidsoverlast verkeer	9,8	8,0	2,5	12,7
Geweldsdelicten	2,3	0,7	2,9	6,8
Gini index	0,2	0,2	0,3	0,3
Hittestress	0,5	0,5	0,2	0,60
Hoogopgeleiden	40,8	30,1	28,8	32,1
Laadpalen	22,8	13,6	803,9	14,9
Medicijngebruik	2,6	2,2	1,4	2,4
Ontsluiting hoofdwegen	1,6	3,0	2,6	1,9
Ontsluiting treinstations	4,8	5,7	5,7	2,5
Openbaar groen	6,6	5,3	7,4	6,7
Openbare bomen	10,7	11,6	26,4	20,5
Overgewicht	50,0	50,0	50,9	51,7
Roken	11,8	11,6	13,7	20,3
Slachtoffers	30,3	26,8	21,2	40,6
Stress	14,4	13,7	13,0	20,4
Vandalisme	0,1	0,2	1,4	5,2
Vergroening arbeid	12,0	13,6	11,3	15,3
Verhard oppervlak	27,9	29,7	12,9	26,1
Verkeersveiligheid	0,6	0,3	0,1	1,7
Vermogen huishoudens	86,1	87,2	82,4	58,6
Vermogensdelicten	0,9	0,9	0,7	25,8
Voldoende bewegen	49,9	48,8	49,6	49
Voorzieningenindex	52,3	49,5	40,3	58
Zelfredzaamheid	92,1	92,7	92,3	90
Zorgkosten	2929	2191	1351	2408

Tabel 6 Indicatoren dorpen in de gemeente Tilburg

6.3.2 Tilburg-Noord



Tilburg Noord is een wijk die gekenmerkt wordt door veel diversiteit. De wijk kent op veel plekken openbaar groen en bomen. Wel kent de wijk diverse problemen, een stapeling van sociaal-economische opgaven komt daarbij veelvuldig voor.

Voor dit gebied zijn de indicatoren gemiddeld¹⁸ om te komen tot een totaalcijfer voor het gebied. Een aantal opvallende punten:

- Tilburg-Noord scoort gemiddeld minder goed op overgewicht ten opzichte van het gemiddelde in de gemeente Tilburg, bovendien is de trend dat overgewicht toeneemt.
- Ook wat betreft roken scoort Tilburg-Noord gemiddeld slechter dan het gemiddelde in de gemeente Tilburg. De algemene trend is dat roken afneemt, echter kan de opkomst van “vapen” die trend mogelijk doorbreken.
- Het relatief lage alcoholgebruik kan mogelijk worden verklaard doordat er veel mensen wonen met een migratie-achtergrond, die vanwege het geloof geen alcohol nuttigen.
- Tilburg-Noord kent een laag gemiddeld inkomen en (buffer)vermogen ten opzichte van het gemiddelde in de gemeente Tilburg. Zo kan circa 50% van de huishoudens geen onverwachte financiële tegenvallers dragen (conform NIBUD-maatstaven)

¹⁸ In de analyse is gebruik gemaakt van een ongewogen gemiddelde.

- De afstand tot bushaltes is relatief laag in de wijk, wat prettig kan zijn voor kwetsbare groepen met verminderde mobiliteit. Ontsluiting tot oprit hoofdverkeersweg en treinstation is minder goed dan het gemiddelde in de gemeente Tilburg.
- In Tilburg-Noord liggen de GGZ-zorgkosten gemiddeld lager dan het gemiddelde in de gemeente Tilburg, terwijl Tilburg-Noord gemiddeld wel slecht scoort op gezondheid & leefstijl. Mogelijk wordt dit verklaard doordat er veel migranten in de wijk wonen die de benodigde toegang tot de zorg wellicht niet weten te vinden.

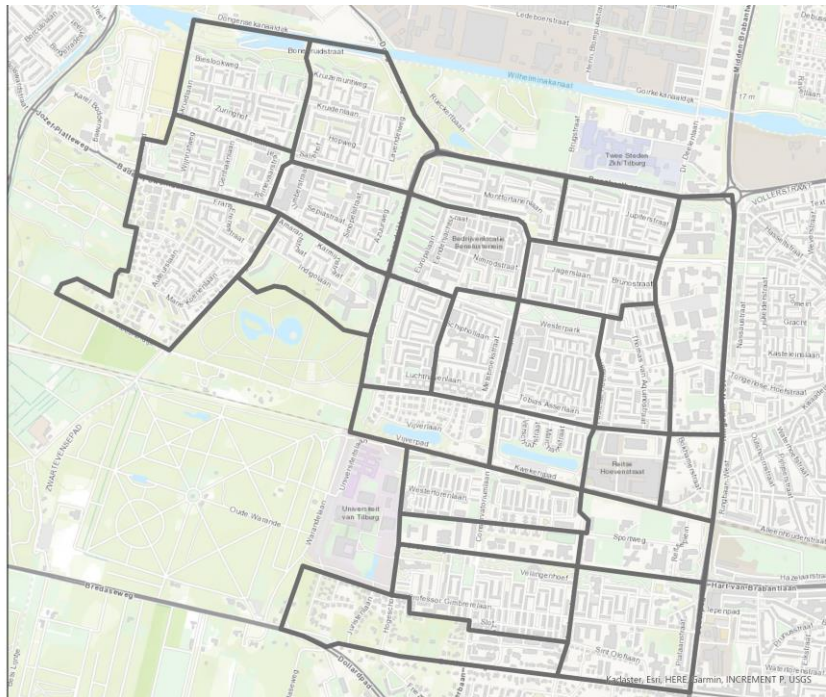
In onderstaand overzicht zijn de indicatoren en trends terug te vinden voor Tilburg-Noord.

Indicator	Noord	Trends en ontwikkelingen Noord	Gemeente Tilburg
Afstand bushaltes	382	Neemt sterk toe	612
Afstand huisartspraktijk	0,8	Lichte afname	0,7
Afstand ziekenhuizen	2,7	Lichte toename	3,4
Alcohol	5,2	Neemt af	6,7
Anti depressiva	67	Lichte toename	61,8
Arme huishoudens	20,3	Neemt licht af	15
Benutting arbeidspotentieel	60,9	Stabiel	69,0
Beoordeling eigen gezondheid	71,8	Neemt toe	77,1
Betaalbare koopwoningen	85,6	Daalt	64,7
Chronisch zieken	35,6	Stabiel	34,4
Concentratie fijn stof	10,1	Afname	9,8
Concentratie ozon	48,5	Stabiel	50,8
Concentratie stikstofoxiden	19,1	Sterke afname	19,5
Demografische druk	41,7	Stabiel	59,8
Elektriciteit bedrijven	1289,0	Daling	5881
Elektriciteit huishoudens	2348,5	Daling	2770
Energielabels	206	Na een langjarige stijging, nu lichte daling	200
Eenzaamheid	15,4	Neemt toe	12,9
Gasverbruik bedrijven	108,2	Daling	682
Gasverbruik huishoudens	528,0	Daling	920
Geluidbelasting	0,49	Daling	0,44
Geluidhinder burelen	4,8	N.v.t.	9,7
Geluidsoverlast verkeer	11,6	Neemt toe	12,7
Geweldsdelicten	3,3	Fluctueert	6,8
GINI-index	0,2	Stabiel	0,3
Hittestress	1,03	Stabiel	0,60
Hoogopgeleiden	22,2	Neemt licht toe	32,1
Laadpalen	11,2	Lichte stijging	14,9
Medicijngebruik	2,8	Lichte daling	2,4
Moeite met rondkomen	17,6	Neemt sterk af	18,3

Ontsluiting hoofdwegen	3,1	Stabiel	1,9
Ontsluiting treinstations	4,0	Stabiel	2,5
Onvoldoende bewegen	54,7	Stabiel	51,0
Openbaar groen	9,0	N.v.t.	6,7
Openbare bomen	30,8	N.v.t.	20,5
Overgewicht	58,4	Neemt toe	51,7
Besteedbaar inkomen	22752	Neemt toe	26791
Roken	21,0	Neemt af	20,3
Slachtoffers	38,8	Stabiel	40,6
Stress	20,4	N.v.t.	20,4
Vandalisme	0,5	Lichte daling	5,2
Vergroening arbeid	11,7	Stabiel	15,3
Verhard oppervlak	40,4	N.v.t.	26,1
Verkeersveiligheid	1,2	Stijgt	1,7
Vermogen huishoudens	51,9	Lichte toename	58,6
Vermogensdelicten	1,8	Stijgt	25,8
Voorzieningenindex	56	N.v.t.	58
Zelfredzaamheid	86,8	Lichte toename	90,0
Zorgkosten	2714	Stabiel	2408

Tabel 7 Indicatoren Tilburg-Noord

6.3.3 Tilburg-West/Kenniskwartier



Tilburg West/Kenniskwartier is een wijk die gekenmerkt wordt door typische jaren zestig wijken met de nodige sociale problematiek. Daarnaast speelt de universiteit een belangrijke rol in de wijk, zowel geografisch als qua demografische invulling met de aanwezigheid van vele (internationale) studenten. De inwoners in de wijk hebben goede toegang tot groen en bos (warande). Dwars door de wijk loopt een spoorlijn die zorgt voor een scheidslijn in de wijk.

Voor dit gebied zijn de indicatoren gemiddeld¹⁹ om te komen tot een totaalcijfer voor het gebied. Een aantal opvallende punten:

- In Tilburg-West zijn gemiddeld veel arme huishoudens ten opzichte van het gemiddelde in de gemeente Tilburg, daarbij valt het op dat er een relatief lage benutting is van het arbeidspotentieel. De Schrijversbuurt, buurt Vijverlaan en Professorenbuurt vormen hier uitzonderingen op.
- De hittestress in Tilburg-West/Kenniskwartier is relatief hoog. Dit kan mede worden verklaard door de lage gemiddelde score op 'openbaar groen' binnen de betreffende buurten.
- Tilburg-West/Kenniskwartier scoort goed op afstand tot bushaltes en treinstation. De afstand tot hoofdverkeerswegen ligt daarentegen wat hoger dan het Tilburgs gemiddelde.

¹⁹ In de analyse is gebruik gemaakt van een ongewogen gemiddelde.

- Mobiliteit in de wijk is een aandachtspunt, in Tilburg-West/Kenniskwartier is met name de auto dominant in de openbare ruimte. Actieve mobiliteit (lopen & fietsen) is van belang, ook omwille van gezondheid in het algemeen en voldoende bewegen in het bijzonder.
- Het elektriciteitsverbruik in de wijk ligt lager dan het gemiddelde in de gemeente Tilburg, voor gasverbruik geldt juist het tegenovergestelde. De energielabels laten daarnaast geen toenemende trend zien.
- In Tilburg-West/Kenniskwartier zien we gemiddeld minder delicten plaatsvinden vergeleken met het gemiddelde in de gemeente Tilburg.

In onderstaand overzicht zijn de indicatoren en trends terug te vinden voor Tilburg-West/Kenniskwartier.

Indicator	Gemiddelde West	Trend West	Gemeente Tilburg
Afstand bushaltes	235	Neemt af	612
Afstand huisartspraktijk	0,5	Lichte toename	0,7
Afstand ziekenhuizen	1,9	Stabiel	3,4
Alcoholgebruik	6,1	Neemt af	6,7
Arme huishoudens	22,3	Stabiel	15
Benutting arbeidspotentieel	58,8	Lichte afname	69
Beoordeling eigen gezondheid	73,5	Neemt toe	77,1
Besteedbaar inkomen	22872	Neemt toe	26791
Betaalbare koopwoningen	89,7	Lichte daling	64,7
Chronisch zieken	33,6	Stabiel	34,4
Concentratie fijn stof	9,8	Afname	9,76
Concentratie ozon	48,2	Fluctueert	50,8
Concentratie stikstofoxiden	20,1	Sterke afname	19,4
Demografische druk	42,5	Stabiel	59,8
Elektriciteit bedrijven	1215	Daling	5881
Elektriciteit huishoudens	2035	Daling	2770
Energielabels	220	Stabiel	200
Ernstige eenzaamheid	16	Neemt af	12,9
Gasverbruik bedrijven	307	Daling	682
Gasverbruik huishoudens	1166	Daling	920
Geluidbelasting	0,54	Afname, grote verschillen	0,44
Geluidhinder burens	5,9	N.v.t.	9,7
Geluidsoverlast verkeer	14,3	Toename	12,7
Gewelddelicten	4,5	Daling	6,8
Gini index	0,2	Stabiel	0,3
Hittestress	1,12	Stabiel	0,60

Hoogopgeleiden	29,6	Stabiel	32,1
Laadpalen	122,5	Stijging	14,9
Medicijngebruik	2,6	Lichte daling	2,4
Ontsluiting hoofdwegen	4,0	Stabiel	1,9
Ontsluiting treinstations	1,5	Stabiel	2,5
Openbaar groen	5,9	N.v.t.	6,7
Openbare bomen	27,5	N.v.t.	20,5
Overgewicht	51,2	Lichte toename	51,7
Roken	22	Neemt af	20,3
Slachtoffers	47,2	Lichte stijging	40,6
Stress	22,5	N.v.t.	20,4
Vandalisme	1,1	Stijging	5,2
Vergroening arbeid	19,8	Stabiel	15,3
Verhard oppervlak	50,6	N.v.t.	26,1
Verkeersveiligheid	1,3	Stabiel	1,7
Vermogen huishoudens	50,3	Stabiel	58,6
Vermogensdelicten	3,6	Stabiel	25,8
Voldoende bewegen	47	Lichte afname	49
Voorzieningenindex	58	N.v.t.	58
Zelfredzaamheid	87,1	Lichte toename	90
Zorgkosten	2702	Neemt licht af	2408

Tabel 8 Indicatoren Tilburg-West/Kenniskwartier

7 Conclusie

In deze rapportage heeft Het PON & Telos een Brede Welvaart foto van de gemeente Tilburg gemaakt. Een foto die niet op zichzelf staat, maar genomen is in de context van een veranderende wereld. Zo staat Nederland voor een aantal transities die moeten worden ingezet dan wel doorgezet. Het zijn opgaven die ook hun effect hebben op (het beleid in) de gemeente Tilburg: de energietransitie en de overgang naar duurzame bronnen, inclusief de effecten daarvan op energieprijzen; de ombouw van ons agrarisch landschap; de arbeidsmarkt (inclusief de plek van arbeidsmigranten); de woningmarkt; de gezondheidszorg; etc.

Door al deze transities heen speelt de vraag hoe potentiële effecten van huidige keuzes een goede plek te geven. Belasten we met onze brede welvaartsontwikkeling hier niet te veel de ontwikkeling elders? Denk bijvoorbeeld aan het beslag dat we op milieu en grondstoffen in andere landen leggen om ons breed welvaartsniveau hier te kunnen blijven realiseren. En zijn we solidair met de generaties die na ons komen? Hebben zij straks dezelfde mogelijkheden om in hun brede welvaartsbehoefte te voorzien als wij? Het zijn vragen die niet direct beantwoord worden in deze rapportage maar wel degelijk een belangrijke rol spelen in het traject *Tilburg in 2050*.

Kijkend naar de scores op de Brede Welvaart thema's, zien we dat de gemeente in de afgelopen jaren belangrijke stappen voorwaarts heeft gezet. Zo laat de gemeente relatief goede scores zien op de thema's Energie en grondstoffen, Arbeid en vrije tijd en Onderwijs en Kennis. Al deze thema's laten zien dat er vooruitgang is geboekt ten opzichte van 2019. Dat geldt overigens ook voor de thema's Welbevinden & vertrouwen en Bereikbaarheid & mobiliteit, echter laat de gemeente Tilburg daar in absolute zin momenteel nog minder goede resultaten zien. Er is vooruitgang, maar ook nog veel te doen.

Opvallend is bijvoorbeeld dat de buurten en wijken die eerder relatief goed scoorden, gemiddeld genomen beter zijn gaan scoren. Maar dat de buurten en wijken die achterstand kenden nog steeds achter lopen of zelfs achteruit zijn gegaan. Het resultaat is dat verschillen daarmee worden verdiept. Het Tilburgs gemiddelde wordt beter, maar aan de onderkant blijven achterstanden groeien.

We hebben de gemeente Tilburg ook vergeleken met andere Nederlandse gemeenten. Zo hebben we onder andere de gemeente Tilburg vergeleken met groeigemeenten, centrumgemeenten, toeristische gemeenten, voormalig industrie gemeenten, studentensteden en ten slotte ook met andere grote gemeenten.

In deze vergelijking valt op dat op een aantal thema's (relatief veel) beter wordt gescoord dan in vergelijkbare gemeenten. Zo wordt er in Tilburg beter gescoord op Lucht en klimaat, Energie en grondstoffen (relatief veel beter) en Arbeid en vrije tijd. De thema's Voeding en ecosystemen, Bodem en oppervlaktewater, Materiële welvaart en inkomen, Veiligheid en omgevingsrisico's en Sociale cohesie en participatie scoren over het algemeen in Tilburg relatief slechter dan in vergelijkbare gemeenten. Op het thema Onderwijs en kennis scoort

Tilburg relatief beter dan vergelijkbare gemeenten, behalve ten opzichte van studentensteden typologie.

Wanneer we door de verschillende Brede Welvaart thema's heen kijken valt met name op dat er relatief slecht gescoord wordt op een aantal onderwerpen:

- Bodem en oppervlaktewater springen er negatief uit, maar over de hele linie zien we dat de ecologische thema's zwaar onder druk staan in de gemeente Tilburg. Kwaliteit van bodem en oppervlaktewater is beneden peil, voor soortenrijkdom en rode lijst soorten geldt hetzelfde en het stikstofdossier is een blijvend aandachtspunt.
- Veiligheid is een issue in de gemeente Tilburg, dat geldt zowel voor delicten, slachtofferschap als verkeersveiligheid. Daarnaast vertonen veel inwoners in Tilburg riskant gedrag (overmatig alcoholgebruik, roken en overgewicht). Dat geldt met name in de wijken in Noord-Tilburg (roken, overgewicht, onvoldoende bewegen, veel chronisch zieken) en Zuid-Tilburg (Korvel, Groenewoud) waar met name ook alcohol er negatief uitspringt.
- De gemeente Tilburg beschikt over een sterke kennisinfrastructuur met een relatief gezonde arbeidsmarkt, tegelijkertijd constateren we dat niet iedereen daarvan meeprofiteert in de stad. Bijstand, (buffer)vermogen huishoudens en arme huishoudens scoren (ruim) onder de maat, verdeling van materiële welvaart is daarbij van belang.
- Nabijheid van werk is van belang als bron van inkomen, maar ook als sociaal integratie instrument. Zo voorkomt het o.a. (ernstige) eenzaamheid en draagt het bij aan participatie. Dat is belangrijk want participatie staat onder druk in de gemeente Tilburg. Het aantal sociale contacten en het aantal vrijwilligers neemt af en (ernstige) eenzaamheid neemt toe in de gemeente Tilburg. Het is een blijvend aandachtspunt om iedereen mee te laten doen. Daarnaast heeft de COVID-19 pandemie een flinke deuk geslagen in veel sociale participatie-initiatieven. Het is de vraag of dit een tijdelijk effect betreft of dat participatie in brede zin terugkomt op het niveau van voor de COVID-19 pandemie.

Belangrijke taken voor de gemeente liggen hier in het terugdringen van stikstof depositie op water, het verbeteren van de waterkwaliteit, een eerlijke verdeling van inkomen, het terugdringen van criminaliteit en het bevorderen van sociale contacten om eenzaamheid tegen te gaan.

Tot slot

Steden zijn 'hot' en dat geldt ook voor Tilburg. De bevolking van de stad is gegroeid en blijft groeien en heeft, in vergelijking met haar directe omgeving, minder last van vergrijzing. De gemeente Tilburg bruist op tal van plekken met de Spoorzone, het Kenniskwartier, Stappegoor, de stadsregionale parken en Piushaven als duidelijke 'eye catchers'. Daarbij zoekt de gemeente Tilburg op tal van terreinen slimme oplossingen om te komen tot een circulaire samenleving, naar duurzame mobiliteit en klimaatneutraliteit.

Maar het succes van de stad heeft ook een keerzijde. Tilburg had en heeft een omvangrijke sociale problematiek. Zoals ook in andere steden het geval is profiteert niet iedereen in gelijke mate van het 'succes van de stad'. De huidige groei gaat gepaard met processen van stedelijke segregatie en gentrificatie waardoor een stad ontstaat met verschillende snelheden. Delen van de stad worden langzaam maar zeker overgenomen door hoogopgeleide en creatieve nieuwkomers en bezoekers. Zij beschikken over het benodigde kapitaal en/of de relevante netwerken om zich een plek te verwerven, daarbij vaak gefaciliteerd door het ruimtelijk-economisch beleid van de gemeente. Daarbij is in het proces van stedelijke verdichting ook een goede en gezonde inrichting van de leefomgeving van belang. Zo is in dat kader hittestress een issue in de gemeente.

Door de grote en toegenomen vraag naar (centrum)stedelijke koopwoningen en de privatiseringen op de woningmarkt kan de ruimtelijke segregatie en inkomensongelijkheid tussen bevolkingsgroepen langzaam groter worden. Het risico op tweedeling is hierbij aan de orde. Daarbij speelt ook de '*paradox van verdichten en vernieuwen*' een rol: door het toevoegen van hogere inkomensgroepen bij grootscheepse herinrichting van wijken zien we dat per saldo de verschillen juist worden vergroot. Dat zien we in de cijfers bijvoorbeeld terug bij o.a. de wijken en buurten rond Willemsbuiten, Piushaven en Jeruzalem.

Zoals gezegd: er vormen zich patronen in de data die een scherpe blik op (groepen) mensen en specifieke plekken in de gemeente vereisen. Waar het goed ging gaat het beter, waar het minder ging nog steeds. Of zelfs slechter dan eerst. Verschillen verdiepen zich en vragen om aandacht.

Het succes van de gemeente Tilburg zal mede bepaald worden door de mate waarin ze er in slaagt om de economische en ecologische agenda te verbinden met een enthousiasmerend, inclusief en mobiliserend sociaal-cultureel programma wat aandacht heeft voor alle doelgroepen en plekken in de gemeente.

Deze eerste situatieschets biedt voor de gemeente Tilburg de nodige aanknopingspunten om op in te zetten met het oog op *Tilburg in 2050*. Het geeft signalen over waar kansen liggen en waar het mogelijk schuurt en biedt daarmee richting voor verdere verkenning.

Bijlage A

Bijlage B

Bijlage C

HET **pon | telos**



OPGERICHT IN
1947



GEVESTIGD IN
TILBURG

KENNISONDERNEMING

STICHTING ZONDER WINSTOOGMERK

AANTAL MEDEWERKERS

35



INTENSIEVE SAMENWERKINGEN

MET UNIVERSEITEN EN ANDERE
KENNISINSTELLINGEN

EXPERTISE

- > PARTICIPATIE & GOVERNANCE
- > WOON- & LEEFOMGEVING
- > DUURZAAMHEIDSTRANSITIES
- > SOCIAAL DOMEIN & ARBEID
- > CULTUUR & ERFGOED
- > DUURZAAMHEIDSIMPACT
- > DATA EN METHODEN

ONZE OPDRACHTGEVERS

- > PROVINCIES
- > GEMEENTEN
- > ZORG- EN WELZIJNSINSTELLINGEN
- > FONDSSEN
- > BANKEN

HET
pon | telos

Over Het PON & Telos

Maatschappelijke besluitvorming verbeteren

Wij zijn een sociale kennisonderneming in het hart van de samenleving. We beschouwen het als onze opdracht om maatschappelijke besluitvorming te verbeteren. Dat doen we door wetenschappelijke kennis met kennis van de praktijk te verbinden. We zijn van data, feiten en cijfers, maar geven die altijd een gezicht. Waarbij iedere stem telt. Voorkeuren en meningen halen we op, onderzoeken we, analyseren we en duiden we. Met prikkelende aanpakken en innovatieve methoden. Daarbij zijn we altijd gericht op duurzaamheid: de harmonieuze verbinding tussen sociale, ecologische en economische doelstellingen. Zo dragen we bij aan de kwaliteit van samenleven, nu en in de toekomst.

Met een multidisciplinair en creatief team van bijna 30 adviseurs en onderzoekers werken we vooral voor lokale en regionale overheden in Nederland (met een sterke kennispositie in Noord-Brabant), maar ook voor corporaties, banken, zorg- en welzijnsinstellingen, fondsen en maatschappelijke organisaties. We werken daarbij intensief samen met universiteiten en andere kennisinstellingen en zijn officieel partner van Tilburg University. Met onze kennis en inzichten adviseren we beleidsmakers en bestuurders. Zodat ze afgewogen keuzes kunnen maken. Zodat ze bestuurlijk kunnen vernieuwen. En zodat ze een positieve impuls kunnen geven aan de samenleving van morgen.

Stationsstraat 20c
5038 ED Tilburg
+31 (0)13 535 15 35
info@hetpon-telos.nl
hetpon-telos.nl